

TURKU II/1/3
Rettigin tontti/ Aboa Vetus -museon alue
Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2013

FM Hannele Lehtonen
HuK Ilari Aalto

ABO A VETUS ARS NOVA

TURKU II/1/3

Rettigin tontti/Aboa Vetus -museon alue

Suuren kivitalon kellarin K94:9 arkeologinen kaivaus 2013
Kaivauskertomus

Hannele Lehtonen ja Ilari Aalto 2013

ABOA VETUS ARS NOVA

Kansilehden valokuva:

Kim Krappala ja Ilari Aalto kaivavat kellarissa K94:9. Paula Viitanen.

Tiivistelmä

Vuonna 2012 aloitettuja Aboa Vetus -museon niin kutsutun suuren kivitalon kellarin K94:9 kaivauksia jatkettiin vuonna 2013 kesäkuusta elokuuhun. Kaivauskohde sijaitsee museoalueen keskellä keskiaikaisen Luostarin jokikadun kaakkoispuolella. Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää 1600-luvun jälkipuoliskolla puretun talon rakenteita ja kellarin täyttövaiheita.

Kaivauksen aikana saatiin kellaritilaa paljastettua laajemmalta alalta. Samalla edellisvuoden kaivauksissa virinneet ajatukset kellarin täyttöhistoriasta saivat vahvistusta: kellari on täytetty useammassa vaiheessa, joista yksi on ilmeisesti pidempään myöhäiskeskiajalla tai 1500-luvulla tapahtunut tunkiokäyttö. Kaivauksessa esiin tulleet rakenteet osoittivat myös selvästi, että suuren kivitalon rakennus- ja käyttöhistoria on ollut luultua monipuolisempaa. Talossa on tehty sen historian aikana useita huomattaviakin rakenteellisia muutoksia.

Kenttätöistä vastasivat HuK Ilari Aalto ja fil. yo. Kim Krappala.

1. Sisällysluettelo

1. Sisällysluettelo	2
2. Arkisto- ja rekisteritiedot	3
3. Sijaintikartta	4
4. Johdanto	5
5. Tutkimushistoria	6
6. Suuri kivitalo ja kellari K94:9 asiakirjalähteissä	6
7. Kellari K94:9	7
8. Tutkimusmenetelmät	8
9. Havainnot ja tulkinnat	9
9.1. Maayksiköt	9
9.2. Rakenteet	13
9.3. Tulkinnat	16
10. Esinelöytöjen kuvaus	17
11. Kaivauskohteen asettamat haasteet	26
11.1. Kaivausalueen asettamat haasteet	26
11.2. Täyttömaan problematiikka	26
12. Yleisötyö	26
13. Yhteenveto	28
<i>Lähteet</i>	30

2. Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde	Turku, kaupunginosa II, kortteli 1, tontti 3, Aboa Vetus -museo
Tutkimuksen aihe	Kaupunkiarkeologinen tutkimus
Kohteen ajoitus	1400–1600-luku
Peruskartta	104312
Yhtenäiskoordinaatit	6705025, 1570292
Maanomistaja	Turun Taidepalatsi Oy
Tutkimuslaitos	
Kaivauksen johtaja	FM Hannele Lehtonen
Tutkija	HuK Ilari Aalto Fil. yo. Kim Krappala
Kenttätyöaika	6.6. 2013–1.9.2013
Tutkitun alueen laajuus	42,2 m ²
Tutkimuksen kustantaja	Matti Koivurinnan säätiö
Löydöt	KM39515:1–230
Löytöjen talletuspaikka	Aboa Vetus & Ars Nova -museo
Mustavalkonegatiivit	AKF146637:1–16
Digikuvat	AKDG3276:1–111

Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastuskäynnit sekä raportit	<u>TMM arkisto:</u> Mappi 13: Rinne, Tallgren, Nyström Mattila 1963 Koivunen 1968 Kajala & Laitinen 1969 Brusila, Mikkonen-Hirvonen & Pietikäinen 1992 Asplund 1992 Brusila 1993 Mikkonen-Hirvonen 1993 <u>MV:</u> Gardberg, 1952–1953 <u>AV:</u> Kanerva 1993–1994 Sartes & Lehtonen 1994–1995 Uotila 1993–1994 Uotila & Saari 2005 Uotila 2006 Uotila 2007 Uotila 2008 Uotila 2009 Uotila 2010 Lehtonen & Aalto 2012
---	---

Aikaisemmat löydöt: KM95032:10, :171, :410–415, :976–977, :1161–1172, :1398, :1763, :1847, :2040–2042, :3867–3878, :4529–4532, :5397–5439, :7005, :7152–7156, :7969, :8012–8013, :8442, :8641–8642, :10719–10721, :10892, :11090–11114, :12134, KM39152:1–277

4. Johdanto

Turussa Aboa Vetus & Ars Nova -museon alueella suoritettiin arkeologisia tutkimuksia ja dokumentointia museon toimesta kesän 2013 aikana. Kaivauskohde oli museon kaakkoisosassa sijaitseva kellari K94:9, josta oli kaivettu vain ylimmät osat vuosien 1994–1995 kaivauksissa. Uudet kaivaukset kellarissa aloitettiin 2012. Kellari kuuluu niin sanottuun suureen kivitaloon, joka sijaitsee museon maanalaisen osan keskivaiheilla, Luostarin jokikadun kaakkoispuolella.

Tutkimuksen rahoitti Matti Koivurinnan säätiö. Kaivausjohtajana toimi FM Hannele Lehtonen. Kenttätöistä ja kesäkoulun oppilaiden ohjaamisesta kaivauksilla vastasivat HuK Ilari Aalto ja fil. yo. Kim Krappala. Kaivausten jälkitöistä löytöluetteloiden sekä valokuvaluetteloiden osalta vastasi Ilari Aalto. Kaivauskertomuksesta vastasivat Ilari Aalto ja Hannele Lehtonen. Takymetrimittauksista vastasivat Ilari Aalto ja Kim Krappala, kenttäkarttojen puhtaaksi piirtämisestä vastasi Ilari Aalto.

Kesän kaivaukset olivat tieteellisen tutkimusintressin lisäksi osa museon tarjoamaa palvelua yleisölle, jossa esiteltiin arkeologisia kaivauksia sekä kerrottiin alueen historiasta museossa vierailleille kävijöille. Myös museon Kesäkoulun oppilaat pääsivät osallistumaan kaivauksiin. Kesäkoululaiset olivat kaivamassa ja apuna maan seulonnessa lähes joka keskiviikko kesäkuun alusta elokuun puoliväliin.

Konservaattori Lasse Mattila kävi kaivauksen jälkeen toteamassa tutkimuskohteen rakenteiden tilan olevan toistaiseksi vakaa, eikä niillä tällä hetkellä ole tarvetta konservointitoimenpiteille. Kaivausten jatkuessa syvemmälle tulee kuitenkin rakenteiden tukemiseen kiinnittää huomiota.

Kaivaukselta otettiin neljä maanäytettä, jotka analysoi Mia Lempiäinen-Avci. Analyysit eivät vielä raportinkirjoitushetkellä ole valmistuneet.

Hannele Lehtonen

5. Tutkimushistoria

Rettigin palatsin tontilla tehtiin arkeologisia tutkimuksia palatsin kunnostus- ja muutostöiden yhteydessä vuosina 1992–1995. Vuosina 1992–1993 valvonnan ja kaivaukset suoritti Turun maakuntamuseo ja vuosina 1994–1995 Museovirasto. Tontilta löydettiin lukuisia pääosin keskiaikaan ajoittuvien rakennusten kellaritiloja ja muita rakenteita sekä tuhansia esinelöytöjä. Vuodesta 2005 vuoteen 2010 suoritti Muuritutkimus ky museoalueella jatkotutkimushanketta, jossa tavoitteena on pienimuotoisin kaivauksin saada lisäselvyyttä aikaisemmin kaivettujen raunioiden ikään ja käyttötarkoitukseen. Vuonna 2012 alkoi nykyinen projekti niin kutsutun suuren kivitalon kellarissa K94:9. Alueen uusimmasta tutkimushistoriasta ja menetelmistä ja tutkimustuloksista ks. esimerkiksi Kari Uotila SKAS 2/2007 ja SKAS 3/2011. Laajemmin tutkimushistoriasta vuosien 1994–1995 ja 2005–2010 kaivausraporteissa.

6. Suuri kivitalo ja kellari K94:9 asiakirjalähteissä

Kaivauskohde kellari K94:9 sijaitsee Aboa Vetus -museon alueella niin sanotussa suuressa kivitalossa, joka on suurin museoalueen keskiaikaisista kivitaloista. Suuri kivitalo sijaitsee museon keskivaiheilla Luostarin jokikadun kaakkoispuolella. Aiemmissä tutkimuksissa rakennus on dendrokronologisesti ajoitettu 1400-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle.¹ Kivitalo on pinta-alaltaan huomattavan suuri, pihan puoleinen suuri portaikkorakennus mukaan lukien noin 150 neliometriä.² Talossa on ollut ainakin kaksi kerrosta, joista ylemmästä on säilynyt alinta kivikertaa. Kari Uotila arvelee kerroksia olleen kuitenkin todennäköisesti enemmän, niin että talo olisi ollut ainakin kolmikerroksinen.³

Suuren kivitalon asukkaista tai käyttötarkoituksesta ei ennen 1500-luvun puoliväliä ole kirjallista lähdeaineistoa.⁴ Talon oletetaan kuitenkin kuuluneen vauraalle porvarissuvulle. Talo on Panu Savolaisen⁵ tekemän arkistotutkimuksen mukaan kuulunut 1500-luvun lopussa Paraisten kirkkoherra **Elias Simonis Espingille** (k. n. 1584), mutta talon varhaisemmista asukkaista tai käytöstä ei ole säilynyt asiakirjatietoa. 1587 tontti siirtyi Eliaan pojalle **Isak Pargasille**, joka puolestaan jakoi tontin kahtia vuonna 1602 veljensä Taivassalon kirkkoherran **Jeremias Eliaen (Agricola)** kanssa. Jotkin kellarin rakenteiden muutoksista saattavat liittyä tähän jakoon.

Tontti joutui ilmeisesti rappiolle viimeistään Isak Pargasin kuoltua 1629 tai 1630, ja 1630-luvulla Jeremiaan omistama puolikas tontista myytiin **Gottfridd Rosskampille**. Talo mainitaan raastuvanoikeuden pöytäkirjoissa huonokuntoiseksi. Länsipuolinen osa tonttia päättyi kultaseppä **Zacharias Witten** haltuun vuonna 1648. Isak Pargasin tontti mainitaan rakentamattomana (*obebygd*) vuonna 1649, vuonna 1650 autiona ja 1651 kaupunki vaati sitä takavarikkoon. Tontti oli siirtynyt kaupungin haltuun vuonna 1653. Suuren kivitalon kohtaloksi koitui ilmeisesti vuoden 1656 suuri kaupunkipalo, joka tuhosi lähes koko Luostarikorttelin. Tätä tukevat vuosien 2012 ja 2013 kaivausten havainnot. Tulipalon jälkeen maaherra Erik van der Linde käynnisti kaavoitustyöt, ja suuren kivitalon paikalle rakennettiin Vähätori-niminen kivetty aukio. Zacharias Witten ostama

¹ Uotila 2003: 130

² Uotila 2003: 127

³ *ibid.*

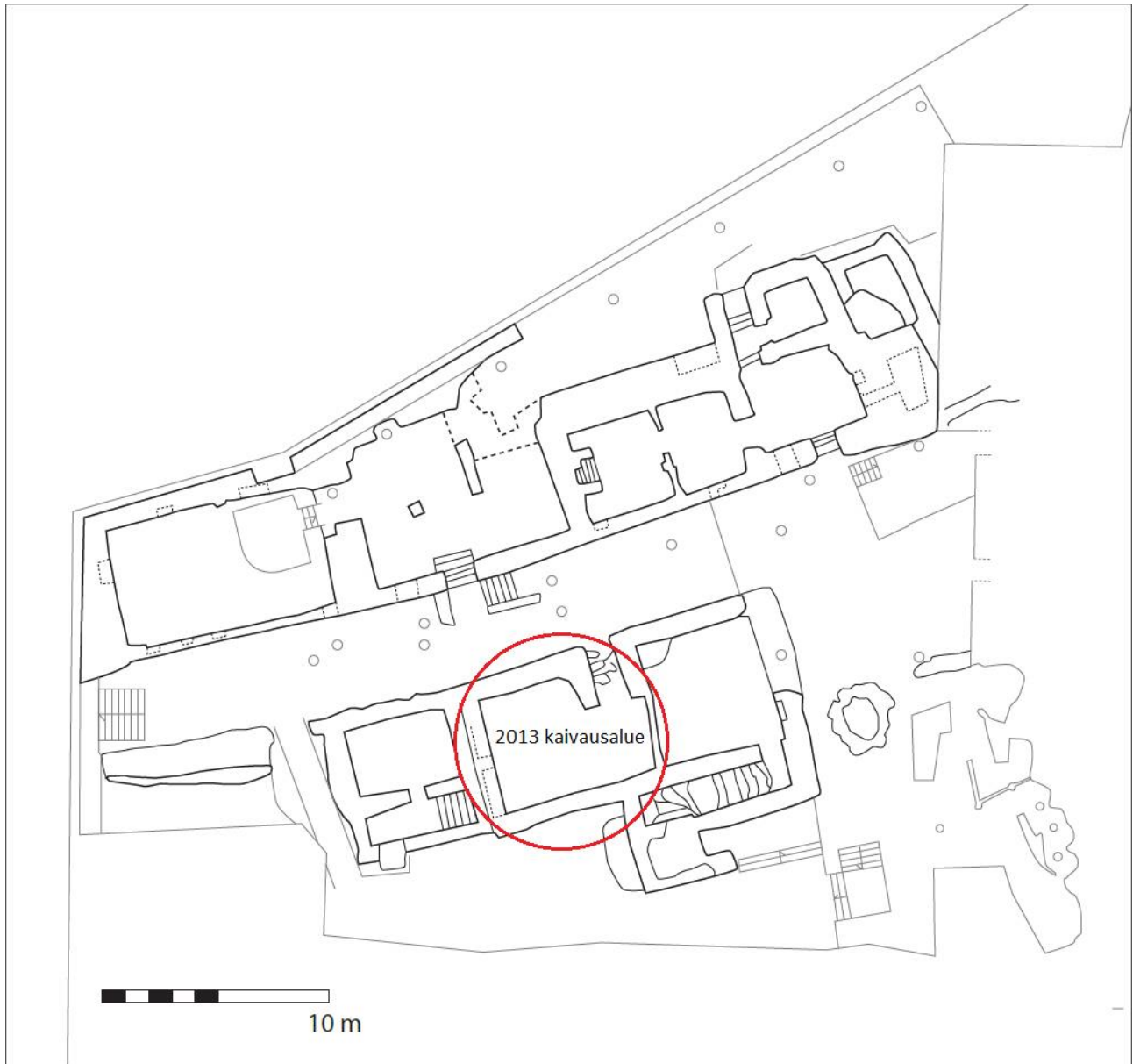
⁴ Savolainen 2012b: 98

⁵ Savolainen 2012a: 39

tontinosa päättyi 1650-luvulla Simon Sigfridssonille ja vuonna 1672 edelleen hänen vävyllään **Georgius Simonikselle**. Tämän jälkeen tontin vaiheista ei enää ole tietoja, mutta se päättyi luultavasti 1670-luvun kuluessa **Bengt Joenssonille** ja vuonna 1683 **Marcus Kasken** omistukseen.⁶

7. Kellari K94:9

Kartta 1. Vuoden 2013 kaivausalue suuressa kivitalossa Aboa Vetus -museossa. Panu Savolainen.

Kellari K94:9 rajautuu luoteessa Luostarin jokikatuun, lounaassa viereisen talon kellariin K94:12 sekä sen porrashuoneeseen K94:11 ja koillisessa väliseinä erottaa sen kellarista K94:10, jonka kanssa se on aiemmin ollut yhtä tilaa (kartta 1).

Aboa Vetus -museon vuosien 1994–1995 tutkimusten yhteydessä kaivettiin kellarista esiin maakerroksia, kivi- ja tiiliholveja ja holvien päällä ollutta rakennusvaiheen täyttösavirakennetta.

⁶ Savolainen 2012a: 39–40

Kellarissa on ollut eriaikaisia kattorakenteita, joista osa on ollut tiiltä ja osa kiveä. Ennen uusimpien kaivausten alkua kellarin lounaispuolella oli vielä jäljellä paikalleen hajonneena tiilistä tynnyriholvia R26, joka edusti kellarin viimeisintä kattovaihetta. Muualla kellarissa kattorakenteet ovat kiveä. Käytännössä kellarin katto on suurimmaksi osaksi hajotettu jo talon purkamisen aikana 1600-luvulla. 2012 kaivauksissa paljastui kellarin perältä kaksi kivistä holvattua komeroa, jotka saattavat olla jääne tilan alun perin muodostaneista kahdesta erillisestä tynnyriholvatusta kellarista. Näiden holvien päälle on rakennuksen käyttövaiheen lopussa rakennettu talon kevytrakenteinen lounainen takaseinä ja rakennuksen takapihalta Luostarin jokikadulle johtanut kivetty kuja.

Koillisessa kellarin erottaa naapurikellari K94:10:stä tiilestä epämääräisellä ladonnalla muurattu väliseinä, joka ei selvästi kuulu alkuperäiseen tilajakoon. Seinä saattaa liittyä kellarin K94:9 tunkiokäytön alkamiseen.

Kellarin pohjoiskulmassa on Luostarin jokikadulta kellariin johtava luode-kaakko-suuntainen portaikko. Vuoden 1994 kaivauksissa on portaikon edustalta kellarin koillispuolella kaivettu osittain esiin kellarin lattiakiveys (R010). Samojen kaivausten aikana kellarin kaakon ja luoteen puoleisen ikkuna-aukon kohdille oli tehty stratigrafian rikkoneet kaivinkonekuopat. Vuonna 2006 kaivoi Muuritutkimus ky holvinjalan R009 päältä n. 80 cm korkean savipatsaan (M007). 2012 kaivauksissa koko kellarin aluetta kaivettiin yksikkökaivausmenetelmällä tunkiokerrokseen M005 saakka.

8. Tutkimusmenetelmät

Kenttätyöt ja niiden suunnittelu pohjautuivat aiempina vuosina samassa rakennuksessa tehtyihin kaivauksiin. Edellisen vuoden tapaan kuivunutta maa-ainesta kasteltiin kahdella sumuttimella. Vuonna 2013 kastelua tarvittiin kuitenkin huomattavasti edellisvuotta vähemmän, sillä maakerrokset pysyivät hyvin kosteina.

Mittaukset tehtiin takymetrillä lukuun ottamatta yksikköä M014, jonka pintapisteet mitattiin vaaituskojeella. Mittauksissa käytettiin apuna museolle jo aiemmin tehtyjä korkeuskiintopisteitä, jotka perustuvat museon alueelle v. 1994 tuotuihin Turun kaupungin kiintopisteisiin. Korkeudet perustuvat aiemmilla museoalueen kaivauksilla käytettyyn N43-järjestelmään. Dokumentoinnissa käytettiin myös käsin piirtämistä, kun profiileista laadittiin mittakaavapiirroksia.

Kaikki esiin tulleet rakenteet ja maakerrokset kaivettiin ja dokumentoitiin kaupunkikaivauksille soveltuvan yksikkökaivausmenetelmän mukaisesti. Rakenteille ja maakerroksille annettiin juoksevat yksikkönumerot. Mikäli samaa maakerrosta tuli esiin esimerkiksi kaivausalueen laajentamisen yhteydessä, käytettiin samaa yksikkönumeroa. Tiedot yksiköistä on koottu liitteeseen. Kaikki paljastuneet rakenteet säilytettiin sellaisenaan.

Löydöt otettiin talteen stratigrafisten yksiköiden mukaisesti. Yksiköt nimettiin juoksevalla numeroinnilla lukuun ottamatta 1990-luvun kaivauksissa nimettyjä rakenteita, joista käytettiin niiden vanhoja nimiä. Esine- ja luulöydöt on luetteloitu numeroille KM39515:1–230. Löydöt on numeroitu KM-numeron alanumeron mukaan. Kaikki esinelöydöt talletettiin, mutta suurina massoina esiintynyttä kalkkikiveä ja kuonaa talletettiin vain näytteenomaisesti. Samoin kaikissa yksiköissä esiintyneestä hiilestä talletettiin vain selvästi työstetyt kappaleet. Löydöt pyrittiin mahdollisuuksien mukaan putsamaan jo kenttätöiden aikana.

Kaivaminen suoritettiin pääosin lastalla, mutta paksut tiilen-, kiven- ja laastinsekaiset purkukerrokset kaivettiin lapiolla. Kaikki kaivettu maa-aines seulottiin 5x5 mm -silmäisellä seulalla. Kissan jalkaluita sisältäneet alueet M005:stä seulottiin tiheämmällä seulatornilla.

Kaivausten tarkoitus oli selvittää niin kutsutun suuren kivitalon rakenteiden ikäjärjestystä ja samoin talon ikäsuhdetta viereiseen kivitaloon (kellarit K94:11 ja K94:12). Koska 1990-luvun kaivauksissa oli ajanpuutteen takia jättäytytty alueen rakennusten täyttökerrosten dokumentoinnista, oli vuosien 2012–2013 kaivauksen painopiste myös päästä kiinni täyttökerrosten stratigrafiaan ja mahdollisesti eri täyttövaiheisiin.

Koska kellaria ei vuonna 2013 saatu vielä täysin tyhjäksi täyttömaasta, on kaivauksia tarkoitus jatkaa kesällä 2014.

9. Havainnot ja tulkinnot

9.1. Maayksiköt

Vuonna 2013 kaivettiin pitkälti samoja maayksiköitä kuin vuonna 2012, eikä kellarin stratigrafiaan tullut suuria muutoksia. Täyttömaaluonteensa takia maakerrosten sisäinen järjestys oli kuitenkin paikoin hyvinkin sekava, ja dokumentoituja yksiköitä voi pitää yksinkertaistettuna mallina todellisuudesta. Lähes kaikissa täyttömaakerroksissa oli linsseinä maata muista yksiköistä, ja yksiköiden väliset rajapinnat olivat toisinaan asteittaiset. Lisäksi vuosien varrella raskaammat yksiköt olivat painuneet kevyempiin, ja toisaalta löyhempi maa-aines oli valunut väljien yksiköiden rakoihin. 2013 myös jaettiin muutamia vuoden 2012 yksiköitä omiksi yksiköikseen.

Kuva 1: R011:n alainen profiili koilliseen. Ylimpänä täyttömaakerros M001. Ilari Aalto. AKDG3276:8.

Vuonna 2013 kellarin K94:9 kaivamista jatkettiin siitä mihin vuonna 2012 jäätin. Ensimmäinen toimenpide oli ylimmän, sekoittuneen maakerroksen kaivaminen yhtenäiseen tasoon. Maakerroksen vuoden 2012 kaivauksen ja konservoinnin yhteydessä sekoittuneessa yläosassa oli sekaisin yksiköitä M001, M006 ja M005. Sekoittuneeseen kontekstiin dokumentoidut löydöt ovat kuitenkin todennäköisesti pääosin peräisin M001:stä. Samalle tasolle kaivettiin myös holvikomeroiden R23:1 ja :2 alle jäänyt maa, joka koostui Hämeenkadun puoleisen holvin R23:1 alla vuoden 1994 kaivauksissa holviin valuneesta hiekasta (ei yksikkönumeroa) sekä M001:stä, ja holvissa R23:2 M001:stä ja M008:sta. R23:1:n alisesta ylempää valuneesta hiekasta paljastui huomattavasti jälkiä 1990-luvun kaivauksista, mm. tupakantumppeja, 10 pennin kolikoita, styroksia, tyhjiä löytöpusseja ja jopa kaivauslasta. Resenttejä löytöjä ei talletettu.

M001 oli ruskeaa, multaista tiilen ja laastinsekaista hiekkaa, ja sen koostumus oli syvemmällä selvästi hiekkaisempaa. Syynä tähän oli mahdollisesti sekoittuminen ylemmistä kerroksista valuneen hiekan kanssa. M001 todettiin jo vuoden 2012 kaivausten yhteydessä sisällöltään täysin sekoittuneeksi, sillä siitä oli paljastunut löytöjä 1300-luvulta 1600-luvulle. Sama toteamus voitiin tehdä vuonna 2013, ja M001:stä löytyikin joitakin hyvin säilyneitä keskiaikaisia löytöjä, kuten Kristian I:n hvid (KM39515:1) 1400-luvun puolivälistä ja 1300-luvulle ajoittuva plombi (:4). Leimallisesti 1600-luvulle ajoittuvia löytöjä kuten liitupiippuja ei 2013 kaivauksissa tavattu. Rakenteen R23 lisäksi M001:tä kaivettiin 2013 myös holvin R011 alta, kun sen alinen maapatsas poistettiin (kuva 1).

Samasta kellarin Luostarin jokikadun puoleista seinää vasten olevasta rakenteesta R011 poistettiin konservaattori Lasse Mattilan ohjeistuksella muutama lähes irtain kivi, ja näiden alla ollut maapatsas kaivettiin ja dokumentoitiin tasokaivauksena kerros kerrokselta samalle kaivaustasolle muun kellarin kanssa. Myös viereisen kiviholvin R26 kaakon puoleinen profiili suoristettiin.

Kuva 2: Nokiläikkä M015 pohjustushiekka M002:ssa. I. Aalto. AKDG3276:60.

Kellarin lounaispuolelta kiviholvien R23 päältä kaivettiin jonkin verran kiveyksen R15 pohjustushiekkaa **M002**, mutta kaivauksen pääpainon ollessa täyttömaan poistamisessa jäi tämä yksikkö vähemmälle huomiolle. Sen sijaan M002:sta kaivettiin halkaisijaltaan n. 30 cm nokiläikkä **M015**, joka oli mitä ilmeisimmin nuotion jäännös (kuva 2). M015 otettiin kokonaisuudessaan maanäytteeksi (Maanäyte 3).

M001:n alta oli lähes koko kellarin alueelta kaivettu

tiilensekainen laastinen purkumaa **M003**. Vuoden 2013 kaivauksissa M003:a oli jäljellä lähinnä holvien R26 ja R011 alapuolisissa profiileissa. Edellisvuoden tapaan laasti oli täysin löydötöntä. 2013 kaivauksissa havaittiin kuitenkin yksikön jakautuvan kahteen yksikköön, joista alempi nimettiin **M012**:ksi. M012 on koostumukseltaan huomattavasti tiilisempää kuin M003, ja yksiköt

erottaa toisistaan ohut nokikerros M008. M012 muistuttaa kuitenkin muuten hyvin paljon koostumukseltaan M003:a, ja on yhtä lailla löydötön. 2012 M003:n paksuudeksi mitattiin 5–55 cm, mutta todellisuudessa yksikkö on huomattavasti ohuempi, paksuimmillaan n. 20–30 cm. M012:n paksuus vaihtelee 10–30 cm välillä. Noin 10 cm paksuista nokikerrosta **M008** ei vuonna 2013 kaivettu muualta kuin R011:n alaisesta profiilista ja holvi R23:2:n alta. R011:n alta talletettiin löytöinä naula (:187), tasolasin pala (:188), kuonaa (:190) sekä muutama luu (:191) ja R23:2:n alta muutama pala hiiltynyttä nyöriä (:189). Toisin kuin 2012 arveltiin, ei M008 liitykään rakennuksen seinissä havaittaviin palojälkiin, jotka liittyvät yksikköön M014. Nokirantu M008 ei siis ehkä olekaan primäärikontekstissaan. Kerroksesta otettiin Maanäyte 4. Vuosikonservoinnin yhteydessä havaittiin, että M008 jatkuu pihakiveyksen pohjustushiekkan M002 alle. Jos kiveyksen ajoitus 1500-1600-luvun taitteeseen pitää paikkansa, ei nokikerros voi liittyä vuoden 1656 tulipaloon.

Kuva 3: M006:n (taampana) ja M005:n rajaa lounaaseen. Panoraama. Ilari Aalto. AKDG3276:56.

M012:n alta, tasolta 4,40–4,60 m mpy paljastui tummaa, hiekaista ja orgaanista maata oleva ohut 10–20 cm paksuinen kerros **M013**, joka muistutti koostumukseltaan hyvin paljon M005:ttä, ja onkin todennäköisesti samaa maata. M013 ei ollut kovin selvärajainen, mutta rajautui kellarin koillispuolelle. Rajautumisen havaitsemista haittasi, että M013 oli valunut sen alla olevan löyhän yksikön M006 rakoihin, ja näin sekoittunut osittain M005:n kanssa.

Kellarin koillispuolella kerroksen M013 ja lounaispuolella M012 alla sijaitsi löyhä kiven, tiilen ja laastin paloista koostuva voimakkaasti lounaaseen laskeva 5–60 cm paksuinen purkukerros **M006** (kuva 3). Tiilien ja kiven rakoihin oli valunut maa-ainesta ylemmästä kerroksesta M013, mutta tästäkin huolimatta kerros oli tiiliä lukuun ottamatta lähes löydötön. M006:n tiilet vaikuttivat iskeytyneen voimalla alapuoliseen yksikköön M005. Tämä vaikeutti yksiköiden rajan selvittämistä. Ilmeisesti kerros on syntynyt kellarin purkamisen yhteydessä 1600-luvulla, mutta kyseessä voi olla myös vuoden 1656 tai jonkin

Kuva 4: Palaneita tiiliä M006:ssa.
I. Aalto. AKDG3276:61.

aikaisemman tulipalon aiheuttama sortumakerros. Joka tapauksessa M006:n liittymistä tulipaloon tukivat erittäin voimakkaasti palaneet ja jopa sulaneet tiilet, joita löytyi runsaasti etenkin syvemmältä yksiköstä (kuva 4).

M006:n alla sijaitsee koko kellarin alueella hyvin orgaanispitoinen tumma hiekkainen tunkiokerros **M005**. Vuoden 2013 kaivaukset vahvistivat edellisvuonna syntynyttä vaikutelmaa, että M005 sijaitsee primäärikontekstissaan. Etenkin verrattaessa täyttömaayksikköön M001 on M005:n löytöaineisto huomattavasti yhtenäisempää ja ehjempää. M005:ssä huomio kiinnittyi myös useisiin *in situ* havaittuihin kalanruoto- ja suomuklustereihin, jotka vaikuttivat olevan alkuperäisessä depositiopaikassaan. Vielä selvemmin tämä kävi ilmi kissan luista, joita M005:stä löytyi runsaasti. Useimmat luista (kallonluista, raajoja ja olkalavat) ovat ilmeisesti samasta kissasta, ja tämän toinen takajalka sekä osittainen etukäpälä löytyivät ehjinä hieman etäällä toisistaan. Etäisyyden selittänee voimalla romahtanut purkukerros M006, joka on sekoittanut M005:ttä.

Joko koko yksikkö siis on alkuperäisessä kontekstissaan, tai sitten eläinten jäänteet on heitetty sen sekaan kellarin täyttämisen yhteydessä. Samasta kellarista vuonna 1994 löytynyt kokonainen kissan luuranko on todennäköisesti myös peräisin yksiköstä M005. Koko kerroksessa on siellä täällä tiiliä, jotka eivät kuitenkaan muodosta mitään yhtenäistä kerrosta. Tiilet saattavat olla ylemmästä kerroksesta M006 syvemmälle uponneita. Vuoden 2013 kaivauksilla M005:ttä ei ehditty kaivaa kokonaisuudessaan pohjaan asti. Orgaanisimmalta vaikuttaneesta M005:stä otettiin kaksi maanäytettä (Maanäyte 1 ja Maanäyte 2).

M005:n alta kaivettiin osittain esiin kellarin koillispuolelta tiilensekainen hiekka **M014** (kuva 5), joka on paikoitellen pelkkää tiilimurskaa. Yksikkö seurailee kellarin seinissä nähtävää n. 10 cm paksuista murtuma/palopintaa, ja vaikuttaa olevan seurausta jostakin tulipalosta. Koska palojälki on stratigrafisesti M005:n alla, on kerroksen aiheuttanut ilmeisesti jokin vuoden 1656 paloa edeltänyt tapahtuma. Tämä tulipalo voi olla yksi monista 1500-luvulla tai 1600-luvun alussa Turkuvaivanneista tuhoisista kaupunkipaloista. Tämä varhaisempi palo tuhoineen vaikuttaa johtaneen siihen, että kellaria alettiin käyttää tunkiona. Ilmeisesti palojätettä ei vain vaivauduttu poistamaan. M014 on mahdollisesti alin lattian R010 päällä oleva yksikkö, mikä selviää tulevissa kaivauksissa.

Kuva 5. R011 alainen maapatsas kaivettuna yksikköön M014. Kuvattu luoteeseen. I. Aalto. AKDG3276:111.

9.2. Rakenteet

Kuva 6. Holvinjalka R009 kaakkoon. Panoraama. I. Aalto. DG2925:107.

Kaivausalueella ei vuonna 2013 tavattu uusia rakenteita. Vuonna 2012 dokumentoidut rakenteet ovat kellarin holvikaton jäänteet kivinen holvinjalka **R009** (kellarin länsinurkassa; kuva 6), kiviholvi **R011** (kuva 1 s.9.) kellarin luoteisseinää vasten oviaukon ja ikkuna-aukon välissä sekä kellarin lounaispuolella kaakko-luode-suuntainen tiili-kiviholvi **R26**, jonka paikalleen hajonnut osa purettiin 2012. Kiviholvin R011 alta kaivettiin osa sinne 2012 jätetystä maapatsaasta, ja holvista poistettiin konservattori Lasse Mattilan ohjeiden mukaan putoamisvaarassa olevia kiviä.

Kuva 7. Holvikomerot R23:1 (vas.) ja R23:2 lounaaseen. I. Aalto. AKDG3276:102.

Vuoden 2012 kaivausten loppuksi kellarin lounaisseinältä paljastui jo 1994 havaitut mutta tutkimattomiksi jääneet kaksi kivistä muurattua kaakosta luoteeseen laskevaa holvikomeroa R23:1 (kaakko) ja R23:2 (luode) (kuva 7). R23:2 on huomattavasti R23:1:tä matalammalla ja rakenne

nojaa kohti luodetta. Vaikuttaa siltä, että tämä ei ole ollut tarkoitus, vaan holvit ovat aikojen saatossa painuneet Rettiginrinteen suuntaisesti. Sama kehityskulku on nähtävissä muissakin museoalueen kellareissa. Notkahdus on ilmeisesti tapahtunut jo keskiajalla tai viimeistään uuden ajan alussa, sillä R23:n päälle rakennettu kiveys R19 on rakennettu kulkemaan vaakatasossa. Tämän vuoksi R23:2:n päällä on huomattavasti enemmän pohjustushiekka M002:ta kuin R23:1:n päällä (kuva 7).

On mahdollista, että holvit R23 eivät olisi pelkkiä holvikomeroita, vaan jääne kahdesta vierekkäisestä holvatusta kellarista, jotka olisi jossakin vaiheessa purettu laajemman kellarin muodostamiseksi. Tämä selvinnee kuitenkin jatkokaivauksissa, kun komerot saadaan kokonaan esiin.

Vuonna 2013 holvit kaivettiin esiin maakerros M005:een asti. Kummankin holvin alla havaittiin olevan M005:n seassa runsaasti mukulakiviä, jotka jäivät toistaiseksi selitystä vaille. Mistään muualta kellarin täyttömaasta ei tavattu pyörityneitä kiviä. Holvien alapuoliset löydöt eivät poikenneet muusta M005:n löytöaineistosta lukuun ottamatta hiekaista savea, joka muistutti jonkin verran savilaastia. R23:1:n alta löytyi lisäksi puolikas naudan kallo.

2013 oli toiveena löytää jälkiä holvit R23 mahdollisesti taakseen sulkeneesta väliseinästä, joka olisi samalla toiminut suuren kivitalon lounaanpuoleisena ulkoseinänä. Kävi kuitenkin ilmeiseksi, ettei tällaista takaseinää ole koskaan ollut, vaan suuren kivitalon kevytrakenteinen lounaisseinä on rakennettu holvien päälle, ei kellarin lattiasta asti. Ajatusta tukee se, ettei kellarin kaakkoisseinässä ole holvien alla minkäänlaista merkkiä sidoskivistä, joita seinä olisi vaatinut. Sen sijaan ylempänä seinässä holvien päällä näkyy selvästi 90 asteen kulmassa ulkonevia sidoskiviä, jotka ovat muodostaneet holvikomeroitten päälle rakennetun takaseinän. Koska myös kujakiveys R19 on holvikomeroitten päällä, ei seinä ole voinut olla kovin paksu. Väliseinän puuttuessa kellaritilasta holvikomerot ovat saattaneet aueta suoraan kellariin, tai sitten ne on muurattu vain kevyesti piiloon.

Kuva 8. Kiveys R19 ennen purkamista. I. Aalto. AKDG3276:29.

R23:n yläpuolella oli pohjustushiekkan M002 päällä kellarin länsinurkassa jäljellä pieni alue kujakiveystä **R19** (kuva 8). 1994 kaivauksissa paikoilleen jätetty kiveys mitattiin takymetrillä, valokuvattiin ja purettiin. Kiveys oli jääne vuonna 1994 suurimmaksi osaksi puretusta 1500-luvun loppuun tai 1600-luvun alkuun ajoitetusta⁷ pihakiveyksestä R19 (vuosien 2009 ja 2010 kaivausten R1101), joka oli jatkunut yhtenäisenä suuren kivitalon takapihalta kellarin lounaispuolen kujalle. Kellarin K94:9 ja K94:12 välissä on siis kulkenut melko leveä kivetty kuja, jolle on ollut suora pääsy takapihalta. Tarkoituksena on tulevaisuudessa ottaa holvien R23 pinta kokonaan esiin.

Kellarin K94:9 koillispuolella edellisvuonna esiin putsattuun kivilattiaan **R010** ei kajottu vuonna 2013. Lattia on tasolla 3,41–3,50 m mpy, kun taas väliseinän takana kellarissa K94:10 lattia on tasolla 3,30–3,70 m mpy. Ilmeisesti K94:10:n lattiaa onkin korotettu jossakin vaiheessa väliseinän rakentamisen jälkeen, kuten 1994 kaivausten yhteydessä arveltiin⁸.

Kuva 9. Kellarin luoteisseinän ikkuna-aukko luoteeseen. I. Aalto. AKDG3276:80.

Kellarin K94:9 luoteisseinän ikkuna-aukko (kuva 9) poikkeaa ulkonäöltään ja rakenteeltaan kaikista muista suuren kivitalon ikkunoista. Sen kellarinpuoleiselta edustalta alkoi maata kaivettaessa ilmestyä myös porrasaskelmia, joita on ainakin kaksi. Portaat erottavat sitä entisestään muista ikkuna-aukoista. Yhdessä portaiden kanssa rakenne herätti ajatuksen, että kyseessä saattaisi olla ikkunaksi muutettu oviaukko. Ylempi askelma onkin samalla korkeudella kuin seinän toisella puolella oleva Luostarin jokikatu. Lisätukea teorialle tarjoaa se, etteivät ikkuna-aukon seinäkivet limity rakennuksen seinän kanssa muuten kuin ikkunan leveydeltä. Rakennuksen sisältä tämä näkyy selvemmin kuin ulkopuolelta. Aukon leveys on noin 100 cm, eli se on sopusoinnussa Turusta tunnettujen keskiaikaisten kellarinovien leveyksien (76–110 cm) kanssa.⁹ Asia saa lisävarmuutta mikäli rappuset jatkuvat kellarin lattiaan asti.

Kaivaukset paljastivat kellarin kaakkoisseinästä noin 1 m etäisyydellä toisistaan olevia aukkoja seinässä heti holvinjalan alla, jotka saattavat olla huonokuntoisia muurikomeroita tai jonkin

⁷ Uotila 2010

⁸ Sartes & Lehtonen 2008, s. 77.

⁹ Seppänen 2012, s. 758

pysyvän hirsirakenteen osia (kuva 10). Komerot vastaisivat sijainniltaan viereisen kellarin K94:10 vastakkaisella seinällä olevia pieniä holvikomeroita. Niiden muoto on kuitenkin niin epämääräinen, että kyse on luultavammin jostain muusta ilmiöstä.

Kuva 10. Kolme mahdollista holvikomeroa kellarin kaakkoisseinällä. I. Aalto. AKDG3276:106.

9.3. Tulkinnat

Kuten vuoden 2012 kaivausten perusteella todettiin, on kellarin K94:9 täyttöhistoria monivaiheinen ja tapahtunut ilmeisesti melko pitkän ajanjakson aikana.

Ajatus kellarin tunkiokäytöstä sai vahvistusta 2013 kerrosta M005 kaivettaessa. Auli Bläuerin arvion mukaan yksiköstä tavatut eläimenluut ovat niin hyväkuntoisia, että niiden on oltava primäärikontekstissaan. Lisävahvistusta tähän toivat useat *in situ* havaitut kalanruoto- ja suomukeskittymät, sekä etenkin yhtenäisinä löytyneet kissan raajat. Epäselvää kuitenkin on, ovatko kissojen ja kalojen luut samanikäisiä kuin kellarin muu luuaineisto.

M005 on kellarin eniten löytöjä sisältävä maakerros, ja kuten vuonna 2012 alustavasti vaikutti, ovat siitä tavatut löydöt hyvin samanikäisiä. Raerenilaisen keramiikanpalan (KM39152:193) perusteella kerroksen arveltiin ajoittuvan 1500-luvun loppuun tai 1600-luvun alkuun, mutta muut löydöt (värttinänkehrät :123–124, apilasolki KM39512:182, itämerentyypin pikari :81 ja muu kivisavikeramiikka) ovat ajoitukseltaan selvästi keskiaikaa–1500-lukua. Ainoat ajallisesti rajaavimmat löydöt (passglasin palat :82, :85–86 ja yllämainittu raerenilainen kivisavikeramiikan pala) ajoittuvat 1500-luvulle tai 1600-luvun alkuun. 1600-luvulle tyypilliset löydöt, kuten liitupiiput ja Westerwaldin tyyppin keramiikka puuttuvat yksiköstä kokonaan. Kerroksen voisikin löytöjensä puolesta ajoittaa pikemmin 1400–1500-luvuille kuin 1500–1600-luvuille. Tämä tarkoittaa, että kellaria K94:9 vaikuttaa tosiaan käytetyn tunkiona jo talon käyttöaikana, ja väliseinän rakentaminen kellarin K94:9 ja K94:10 välille saattaa johtua juuri tästä käyttötarkoituksen muutoksesta. Varmuuden saamiseksi olisi kuitenkin syytä selvittää, poikkeako 1990-luvulla kaivetun naapurikellarin K94:10 stratigrafia K94:9:stä. Tämä olisi periaatteessa mahdollista saada selville kellarin K94:10:n puolelle holvia tukemaan jätetystä pienestä maapatsaasta. Ainakin K94:10:n puolella väliseinässä näkyy samanlainen palojälki kuin K94:9:ssä, mutta K94:9:n löytöaineisto on selvästi K94:10:n aineistoa keskiaikaisempaa.

M005:n löytöaineiston yhtenäisyyden ja iän perusteella yksikkö M005 ei mitenkään voi olla muodostunut vuoden 1656 suurpalon jälkeen. Sen sijaan M005:n alla oleva tiilimurska M014 vaikuttaa olevan peräisin jostakin aiemmasta palosta, tai sitten kellari on ollut palon jälkeen auki ja tunkiokäytössä jonkin aikaa ennen talon purkamista. Joka tapauksessa on todennäköistä, että

kellarin palomerkit kertovat useammastakin voimakkaasta kaupunkipalosta. Varmuus asiaan olisi todennäköisesti mahdollista saada vain maakerrosten absoluuttisella ajoittamisella.

M005:n yläpuolisten kerrosten suhteellinen ajoitus on paljon ongelmattomampaa. Voimakkaasti palaneita tiiliä sisältänyt M006 on mitä ilmeisimmin joko tulipalossa sortunut tai tämän jälkeen purettua rakennetta. M006:n yläpuolella paikoittain havaittu M005:n kanssa identtinen tumma maa M013 saattaa olla M005:ttä, johon suurella voimalla romahtanut M006 on uponnut erottaen yksiköt toisistaan. Myös laasti-tiilimaa M012 ja M003 ovat selvästi samaa purkuvaihetta M006:n kanssa, mutta näiden välissä olevan ohuen hiilijäljen M008 synty tapa on epäselvä. Mahdollisesti kyseessä on samasta talosta levitettyä palojätettä. Ylin maayksikkö, täysin sekoittunut M001, on muualta tuotua täyttömaata, jolla suuren kivitalon alue on tasattu. M001:stä löytyneet liitupiipun palat ja rahat (nuorin 1615) asettavat *terminus post quem*, ja talo on purettu ja täytetty varmasti 1600-luvulla, kenties juuri 1656 palon jälkeen. Joka tapauksessa tämä on tapahtunut ennen Vähätorin rakentamista paikalle 1600-luvun jälkipuolella.

10. Esinelöytöjen kuvaus

Kellarista K94:9 vuonna 2013 tehdyt esinelöydöt muistuttavat jakaumaltaan ja laadultaan pitkälti vuonna 2012 tehtyjä löytöjä. Pääasiassa vuonna 2012 pois kaivetusta ylimmästä täyttömaakerroksesta M001 löytyi vielä vuonna 2013 muutama keskiaikaan ajoittuva löytö. Alemmassa tunkiomaakerroksessa M005 löytöaineisto oli selvästi ehjempää kuin M001:ssä, ja painopiste oli (toisin kuin edellisvuonna vaikutti) keskiaikaisessa materiaalissa. Muutamaa passglasin palaa lukuun ottamatta M005:n löydöistä mikään ei ollut leimallisesti keskiaikaa nuorempi, mm. liitupiiput puuttuvat aineistosta kokonaan. M005 oli myös hyvin orgaanispitoista, ja siitä talletettiin valtaosa kaivauksen luuaineistossa. Sen sijaan laasti- ja tiilipitoisista kerroksista M003, M006 ja M012 ei talletettu juuri muita löytöjä kuin tiiliä, joista talteen otettiin merkityt ja jäljelliset tiilet.

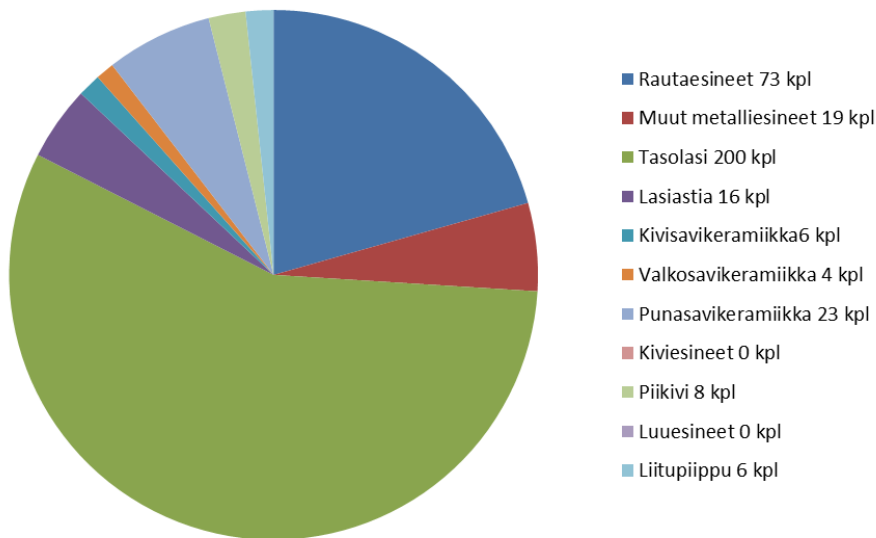
Löydöt on luetteloitu Kansallismuseoon päänumerolle KM39515 (KM39515:1–230). Löydöt on löytöluetteloon luetteloitu yksikön ja materiaalin mukaan, niin että joka yksikön kohdalla löydöt on luetteloitu samassa järjestyksessä.

Huolimatta siitä, että valtaosa esineistä löytyi 2012 yksiköstä M001 ja 2013 yksiköstä M005, on kummankin vuoden löytöjen jakauma hämmästyttävän identtinen (kaavio 1 ja 2). Ainoat suuremmat erot ovat tasolasin ja rautaesineiden (pääasiassa naulojen) suhteen muutoksessa, joka sekään ei ole tilastollisesti merkittävä. Myös piikiven suurempi määrä vuoden 2013 aineistossa on mielenkiintoinen. Huolimatta M001:n ja M005:n mahdollisesta eri-ikäisyydestä niitten sisältö on kuitenkin siis hyvin samanlaista. Toisaalta ehjät kotitalousesineet, kuten värttinänkehrät, luuesineet ja hioinkivet, puuttuvat M001:stä täysin.

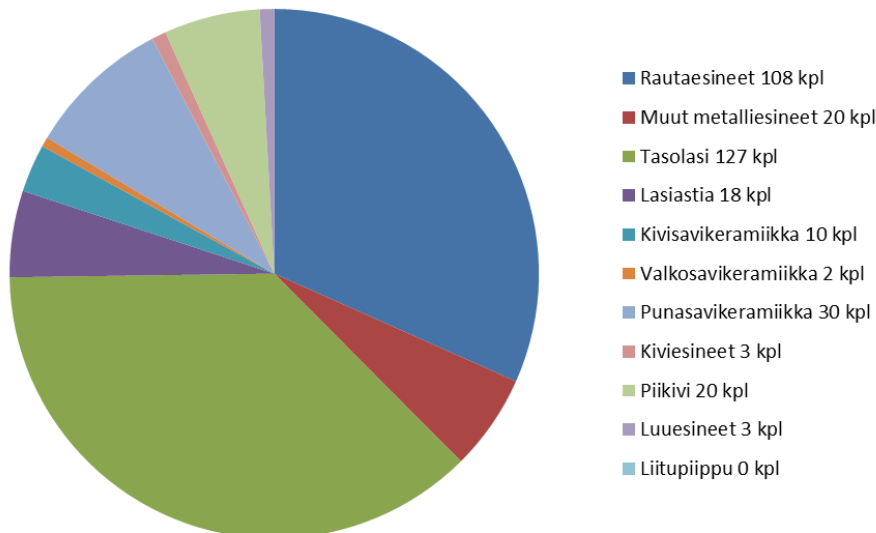
Löytöjen konservoinnista on sovittu Kansallismuseon konservointilaitoksen kanssa, mutta alustavasti löydöt voidaan konservoida vasta loppuvuodesta 2014.

Metallilöytöjen osalta löytökuvaukset on kirjoitettu ennen konservointia, joten ne saattavat vielä muuttua. Metalliesineiden mitat on otettu suurimman halkaisijan mukaan. Naulojen kohdalla on mitattu pituus ja kannan leveys, sekä varren suurin leveys ja paksuus. Taipuneitten naulojen kohdalla on merkitty vain taipuneen esineen pituus, eikä suoran esineen pituutta ole lähdetty arvioimaan.

Kaavio 1. Esinelöytöjen jakauma vuonna 2012.

Kaavio 2. Esinelöytöjen jakauma vuonna 2013.

Vuoden 2013 kaivauksissa löytyi vain yksi raha, Kristian I:n Malmössä lyöty hvid (:1) 1400-luvun puolivälistä. Ajoitukseltaan raha täydentää edellisen vuoden 1300–1600-luvuille ajoittuvia rahoja. Kolikko löytyi samasta sekoittuneesta täyttömaakerroksesta M001 kuin edellisvuodenkin neljä rahalöytöä. Rahan lisäksi hopeaesinelöytöihin kuuluu yksiköstä M005 löytynyt yksinkertainen hopeasormus (:38).

Kupariseosesineitä löytyi vuoden 2012 tapaan myös vuoden 2013 kaivauksissa. Näihin lukeutuu kaksi nuppineulaa (:3 yksiköstä M001 ja :39 yksiköstä M005, joka tosin saattaa olla sekoittunut M001:een), jotka täydentävät viime vuonna löydettyjen määrän kymmeneen. Kummankin 2013 löytyneen neulan nappi on muotoiltu kiertämällä ja pyöreäksi huolittelemalla kuparilangasta. 2013 löydetyt neulat ovat pituudeltaan 35 ja 32 mm. Huomiota herättävin kupariseosesine olivat kuitenkin M005:n seassa olleesta sinisestä savesta löytyneet ehjät pinsetit (:46, kuva 10), jotka ajoittunevat ruotsalaisten esimerkkien¹⁰ ja löytökontekstin perusteella keskiajalle. Nuppineulojen

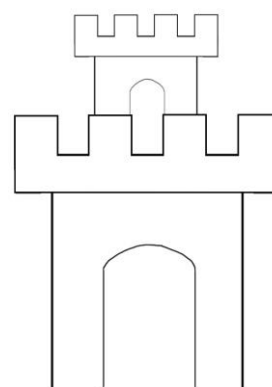
¹⁰ Mm. SHM 31597:Z28:9 (F9) ja SHM 18011:126 Historiska Museetin kokoelmissa.

ja pinsettien lisäksi yksiköstä M005 löytyi kupariseoksinen hela (:41), mahdollisesti sormuksen katkelma (:40), hyvin säilynyt soljen kieli (:43) sekä pienempiä tunnistamattomaksi jääneitä kappaleita. Samoin M001:stä löytyi yksi tunnistamaton hyvin pieni kupariputkilo (:2).

Kuva 11. Pinsetit (:46). I. Aalto

Lyijyesineitä löytyi vuonna 2013 kuusi kappaletta. Mielenkiintoisin yksittäinen lyijylöytö on täyttömaasta M001 löytynyt ehjä plombi (:4, kuva 11), jonka molemmille puolille on lyöty kaksikerroksisen tornin kuva. Jussi-Pekka Taavitsainen arvioi sinetin ajoittuvan 1300-luvulle ja olevan peräisin Tournaista.¹¹ Plombin lisäksi M001:stä löytyi lyijypuitteen pala (:5), joka nostaa kellarista löytyneiden lyijypuitteiden määrän kahteen. M005:stä löytyi tunnistamattomia lyijyesineen katkelmia (:47–49), joista yksi (:47) saattaa kuulua johonkin hanaan. Lisäksi löytyi kappale sulanutta lyijyä (:50).

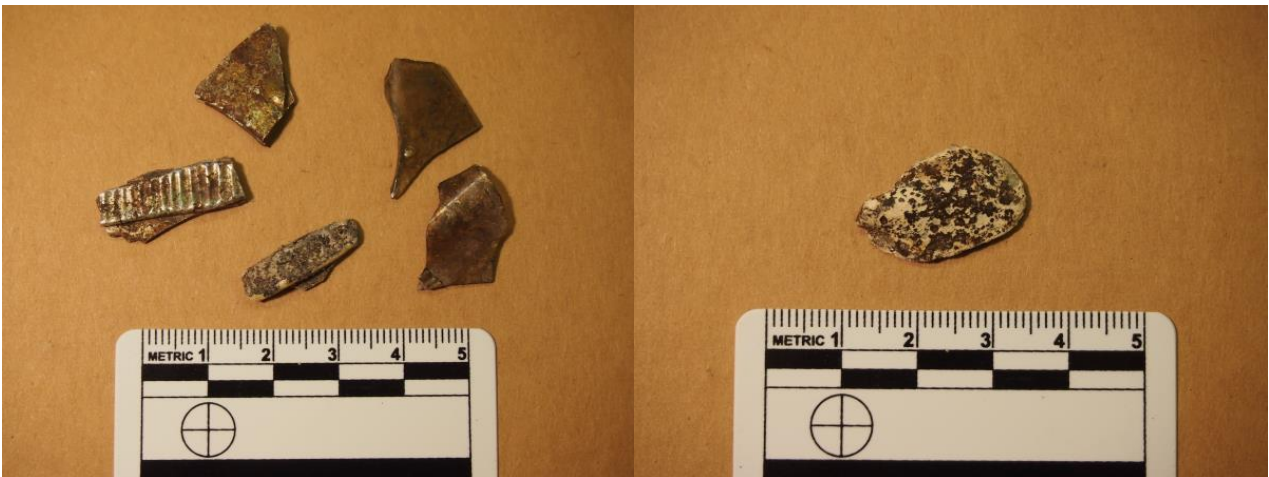
Kuvat 12 ja 13. Lyijyplombi (:4) ja selvennys plombin kuvasta. I. Aalto.

Suurin osa löytyneistä rautaesineistä oli erikokoisia rautanauvoja ja niiden katkelmia (75 kpl), mikä on hieman enemmän kuin edellisvuonna. Muita rautaesineitä löytyi 33 kappaletta. Nauvojen (:6–7, :28, :37, :55–56, :58–72, :74–77, :79, :158; :187, :194–195 ja :204–205) koko vaihtelee huomattavasti, mutta mikään yksi trendi ei nouse aineistossa vallitsevaksi. Tämän vuoden löydöistä

¹¹ Suullinen tiedonanto heinäkuu 2013.

ei tavattu ainuttakaan hevosenkenkänaulaa. Muista rautaesineistä iso osa oli huomattavan korrodoituneita tunnistamattomia kappaleita. Selvästi tunnistettavia esineitä on M005:stä löytynyt ehjä mutta voimakkaan korroosiokerroksen peitossa oleva vaatehaka (:51) sekä kontekstiltaan tuntematon hyväkuntoinen muuriankkuri (:203). M005:stä löytyi myös voimakkaasti ruostunut mutta tunnistettava oven haka (:53) ja hyväkuntoinen mahdollinen oven kahva (:54).

Vuoden 2012 tapaan lasilöydöt muodostivat suurimman yksittäisen löytöryhmän kaivausten löytöaineistosta. Tasolasia löytyi kaivauksissa kuitenkin huomattavasti edellisvuotta vähemmän, yhteensä 127 palaa (71 g) verrattuna vuoden 2012 kaivausten 200 palaan (103 g). Toisaalta vuoden 2013 aineistossa on jonkin verran suurempia kappaleita kuin vuoden 2012 hyvin fragmentaarissa aineistossa. Kaikki löytyneet tasolasinpalat ovat vihreitä, mutta eivät yhtä huonokuntoisia ja irisoituneita kuin edellisvuoden löydöt. Palat olivat joko reunastaan pullistuvia tai retusoituja, ja retusoidut reunat vaikuttavat olevan enemmistönä. Tasolasin lisäksi löytyi 20 kappaletta lasiastioiden paloja, joista iso osa (7 kpl) kuului kulmikkaisiin passglaseihin. Passglasin paloista neljässä oli hyvin erilevyistä lasilankakoristelua. Lasilöytöjen vanhinta osaa edustaa Itämerentyypin pikarin yksittäinen lasilankakoriste (:81). Yksi lasiastian pohjapalaksi luetteloitu kappale (:12) saattaa olla myös pyöreästä ikkunarudusta. M001:stä löytyi lisäksi kaksi palaa vihertävää pullolasia (:13).

Kuvat 13 ja 14. Passglasin paloja (:86, :85 ja :201) sekä Itämerentyypin pikarin lasilankakoriste (:81). I. Aalto.

Keramiikkaa taas löytyi edellisvuoden tapaan yllättävän vähän, ja tästä suurin osa vasta syvemmältä yksiköstä M005. Tästä aineistosta suurin osa (30 kpl) oli punasaviastioiden kappaleita. Kivisavikeramiikkaa löytyi yhteensä 10 ja valkosavea ainoastaan 2 palaa.

Keramiikka oli kauttaaltaan melko pieninä kappaleina. Isoin yksittäinen pala oli M005:stä löytynyt läheskivisavikeramiikka-astian kylkipala (:96; kuva 15). Punasaviastioihin (kuva 16) kuuluu yksi M001:stä löytynyt kolmijalkapadan jalka (:19) ja neljä kylkipalaa, joista yhdessä (:108) on jäljellä kahvan tynkää, sekä eri yksiköistä löytyneitä pääasiassa pieniä sisältä tummanvihreäksi lasitettuja kappaleita ja yksi punasavilautasen reunapala (:107). Kahta yhteensopivaa sisältä vihreäksi lasitettua kylkipalaa (:106) ja keltalasisitteista :109:ää lukuun ottamatta kolmijalkapatojen lasitus on punertavan ruskea.

Kivisaviastioiden (kuva 17) kappaleita löytyi jonkin verran enemmän kuin vuonna 2012, ja kaikki palat ovat peräisin eri astioista. M001:stä löytyi kaksi palaa kivisavikeramiikkaa (:14–15) ja yksi

protokivisavikeramiikan pala (:16). Kaikki loput kivisavikeramiikan kappaleet (:96–102) löytyivät M005:stä. Kivisavikeramiikka on hyvin pitkälti keskiaikaista ja joukossa on paljon sieburgilaista keramiikkaa. Mielenkiintoisia olivat vanhempaa kantaa edustaneet proto- ja läheskivisavikeramiikan kappaleet.

Kuva 15. Mustasaviastian kylkipala (:96). I. Aalto.

2013 löytyneistä paloista yksikään ei selvästi sovi yhteen aikaisempien kaivausten keramiikkalöytöjen kanssa, mutta joukossa on paloja hyvin samankaltaisista astioista.

Kuvat 16 ja 17. Punasavia kolmijalkapadan kappaleita (:108, :19, :109 ja :106) sekä kivisavikeramiikan kappaleita (:101, :15 ja :100). I. Aalto.

Liitupiippuja ei vuonna 2013 löydetty yhtäkään, mikä puhuu tunkiomaan M005:n iän puolesta.

Yksiköstä M005 löytyi kolme liuskekiviesinettä, jonkalaisia ei aiempina vuonna tavattu ollenkaan. Nämä olivat kaksi muodoltaan hyvin samanlaista liuskekivistä värttinänkehrää (:123–124; kuva 18) ja hioinkiven kappale (:125). Toisessa värttinänkehrässä (:123) on erityispiirteensä toiselle puolen esineen reunaan kaiverrettu hakaristi. Lisäksi kummassakin kehrässä kulkee toisella puolella suora hiottu ura koko esineen poikki. Hioinkiven kummallakin puolella on hienoja hiomauria jonkin terävän esineen hiomisesta.

Piikiveä eli limsiötä löytyi kaivaukselta huomattavasti edellisvuotta enemmän, kaikkiaan 21 palaa. Näistä 8 on palaneita ja 12 palamattomia. Palaneita iskoksia ei ole luetteloitu erikseen. Yksi pii-iskos on yksiköstä M001, yksi palanut yksiköstä M002 mahdollisesti nuotioläikkä M015:n

yhteydestä, 16 kappaletta M005:stä mukaan lukien isohko piikiviydin (:126) ja kaksi sekoittuneesta kontekstista. Ainoastaan M002:sta ja M005:stä löytyneissä piikivissä on käyttäjälkiä, muiden reunat ovat täysin terävät.

Kuva 18. Hakaristikuvioinen värttinänkehrä (:123). I. Aalto.

Kalkkikivenkappaleet eivät esiintyneet lainkaan niin runsaina vuoden 2013 kaivauksella kuin vuonna 2012, jolloin yksikkö M002 oli niitä täynnä. Kalkkikivestä talletettiin 2013 ainoastaan fossiileja sisältävät kivet. Näitä löytyi kolme (:133–135) M005:n seasta ja yksi mahdollinen (:219) sekoittuneesta maasta. Näyttävimmät fossiilit ovat katkelmallinen monijaokkeisen nilviäisen fossiili :133 ja jonkin hyvin pienen merieliön selkeä fossiili :134.

Vaikka M005 oli vuonna 2012 kaivettuja maakerroksia selvästi kosteampaa ja ”muhevampaa”, oli siinäkin orgaanisten esineiden säilyneisyysaste huono erittäin hyvin säilyneitä luita lukuun ottamatta. Nahkaa ei löytynyt kuin yksi hyvin pieni mahdollinen pala (:146). Hiiltymättömät puuesineet taas rajautuivat huonokuntoiseen mahdolliseen kaarnalaivan kokkaan (:144). Sen sijaan hiiltyneenä säilynyttä materiaalia löytyi hieman enemmän. Näihin kuuluu hiiltynyt kimppe :138 ja pyöreä saranallinen astian kansi :139, sekä pieniä työstettyjen puuesineitten kappaleita :140–143. Kaikki selvästi työstetyt hiiltyneet puunkappaleet ovat yksiköstä M005, mutta näiden lisäksi nokiläikästä M015 talletettiin yksi kulmikas hiilenpala :34. Vuonna 2012 löytynyttä hiiltynyttä tekstiiliä ei paljastunut enempää lukuun ottamatta muutamia kappaleita hiiltynyttä nyöriä (:192), jotka löytyivät kankaankappaleiden tapaan palokerroksesta M008.

Hiiltynyttä tuolta löytyi ja talletettiin kuusi palaa M002:sta (:33) ja kaksi palaa M005:stä (:145) Kaivaukselta löytyi myös hiiltyneitä pähkinänkuoria, yksi (:23) M001:stä, kuusi (:137) M005:stä ja yksi (:221) sekoittuneesta kontekstista.

Eläimen luita talletettiin vuoden 2013 kaivauksilla 3907 g, mikä on varsin lähellä vuonna 2012 talletettua 4200 g:aa. Suurin osa (2367 g) vuoden 2013 luista on peräisin tunkiomaasta M005. Näihin lukeutuvat myös kolme kaivaukselta löydettyä hyväkuntoista luuesinettä: pohjasta tasaiseksi ja päältä viistoksi vuoltu naudan sormiluu (:149), pieni sorvattu sarvihelmi (:150; kuva 19) ja murtunutta silmää lukuun ottamatta ehjä sian pohjeluusta vuoltu kinnasneula (:151; kuva 20). Helmessä on hyvin pieniä jyrsimisjälkiä.

Kuvat 19 ja 20. Sarvesta sorvattu helmi :150 ja sianluinen kinnasneula :151. I. Aalto.

Vuoden 2013 luuaineistossa on huomattavasti enemmän pienten eläinten (kalat ja linnut) luita kuin edellisvuoden aineistossa. Luut ovat kaiken kaikkiaan säilyneet hyvässä kunnossa mahdollisesti maaperän laastissa olevan kalkin ansiosta.

Kuva 21. Kissan takajalka yksiköstä M005. I. Aalto.

Erytisesti kaivausten aikana kiinnittivät huomiota M005:stä ehjänä löytynyt kissan takaraaja (kuva 21) ja osittainen eturaaja. Enemmänkin luita (mm. leuka ja kalloluita) ilmeisesti samasta kissasta löytyi parin metrin säteellä toisistaan M005:stä. Kissa vaikuttaa olleen primäärissä depositioyhteydessään, ja luiden hajanaisuuden voisi selittää, että maata on siirretty kissan jo osittain maaduttua. Vielä todennäköisempi selitys luiden hajanaisuudelle on kellarin katon romahtaminen M005:n päälle. Impaktin voima on varmasti vaikuttanut alapuoliseen stratigrafiaan.

Vaikka *in situ* olleet etujalan ja takajalan luut kaivettiin äärimmäisellä varovaisuudella ja löytöyhteyden maa seulottiin tarkasti, ei jaloista löytynyt ulommaisista pieniä distaalifalangeja. Auli Bläuer piti mahdollisena, että näiden puuttuminen on merkki kissan nylkemisestä, mikä olisikin keskiajalla – uuden ajan alussa varsin normaali menettelytapa¹². Löytyneiden kissanjäänteiden mielenkiintoisuutta lisää, että saman kellarin portaikosta (ilmeisesti samasta kontekstista M005) löytyi vuonna 1994 Aboa Vetus & Ars Nova -museon ikoniseksi löydöksi noussut toinen kokonainen kissan luuranko. Jatkotutkimukset paljastavat kellarista mahdollisesti lisää kissojen jäänteitä.

¹² mm. Luft & García 1995

Kuva 22. Koirantassun jälkiä tiilessä :161. I. Aalto.

Vuoden 2013 kaivauksen aikana löytyi jälleen useita tiiliä, joihin oli jäänyt eläinten ja ihmisten jälkiä (:122, :161, 166–182, :184–188; kuva 22) . Lisäksi talteen otettiin viisi tiiltä (:162–165, :183 ja mahdollisesti :166), joissa on tiilentekijän merkkejä. Yksi tällainen pala (:163) sopi yhteen vuonna 2013 löydetyn tiilen KM39152:253 kanssa, ja selvensi, ettei tiileen olekaan kuvattu numeroa VII vaan kirves (kuva 23). Sama koskee siis myös edellisvuonna löytynyttä tiiltä KM39152:254, joka on kuvioinniltaan identtinen.

Jäljellisten tiiltä lisäksi talletettiin sekoittuneesta maasta löytynyt lasittamaton kattotiilen katkelma (:216). Kaivauksella paljastui myös R011:n alapuolisesta profiilista lattiatili, joka jätettiin toistaiseksi paikoilleen. Kaikkiaan tiilet, joista valtaosa on purkukerroksesta M006, ovat varsin samankokoisia ja oletettavasti myös samanikäisiä.

Korjauksia:

Toisin kuin vuoden 2012 kaivauskertomuksessa väitettiin, ei M001:stä löytynyt Kustaa II Adolfin raha (KM39152:4) ollutkaan äyri, vaan puolen äyrin kolikko vuodelta 1615. Konservoinnin yhteydessä paljastui, että rengassoljeksi tulkittu palokerroksesta M008 löytynyt rautasolki KM39152:220 onkin neliskulmainen solki, mahdollisesti vyöstä. Tyypiltään solki kuuluu 1500–1600-luvulle. Georg Haggrén puolestaan tunnisti aluksi keskiaikaisen pikarin pohjapaloiksi tulkitut sirpaleet (MK39152:40, kuva 24) pyöreän ikkunaruuudun kappaleiksi, jotka ovat toistaiseksi ainoat Suomesta tunnetut.¹³

¹³ Haggrén, Georg: suullinen tiedonanto 13.12. 2013

Kuva 23. Murtunut tiili (KM39152:253, KM3915:163), jossa on kirveen kuva. I. Aalto.

Kuva 24. Ikkunaruudun (KM39152:40) kappaleet. I. Aalto.

11. Kaivauskohteen asettamat haasteet

11.1. Kaivausalueen haasteet

Kaivausalueen sijainnista avoinna olevan museorakennuksen keskellä seurasi paljon hankaluuksia kaivauksen käytännön toteuttamisen kannalta. Esimerkiksi ainoa sopiva ympäristö seulontapaikalle oli museon toisella puolella, mikä tarkoitti, että seulottavat maat piti kuljettaa lähemmäs sadan metrin matkan kaivausalueelta museon läpi hätäuloskäynnin kautta ulos, ja sieltä museon kahvilan kautta sisäpihalle. Koko toimitukseen kului viikoittain suhteettoman paljon aikaa, ja etenkin museon ollessa täynnä asiakkaita oli maan kuljettaminen vaikeaa. Samoin kellarin täyttömaassa olleiden suurikokoisten kivien siirtäminen oli erityisen ongelmallista.

Kaivauksen sijoittuminen sisätilaan aiheutti myös jatkuvan ongelman valaistuksen kanssa. Paikoitellen varjot olivat niin vahvoja, että maayksiköitten eroja oli vaikea havaita. Kaivauslamppuja sai myös jatkuvasti olla siirtämässä optimaalisen valaistuksen takaamiseksi. Lamppujen käyttö ja vaikeat valo-olosuhteet hankaloivat myös kaivauksen valokuvadokumentaatiota. Edellisvuoden kaivausten jälkeen valaistuksen kanssa oli kuitenkin jo opittu pelaamaan paremmin.

Kellari K94:9 itsessään oli myös kolmiulotteisuutensa takia haastava kaivausympäristö. Kaivauksen toteutusta haittasi se, että kellariin oli aiemmissa tutkimuksissa tehty syviä kuoppia, eikä kaivamista voinut näin ollen aloittaa yksinkertaisesti etenemällä ylhäältä alas, vaan paikoitellen täytyi vuorotella profiili- ja yksikkökaivauksen välillä. Oman ongelmansa muodostivat kellarin seinät ja etenkin holvit, jotka olivat vuosien varrella haurastuneet ja joita täytyi kaivauksen edetessä tukea. Eteneminen oli kuitenkin edellisvuotta helpompaa, koska kellari oli kaivettu valmiiksi tasoon ja rakennuskonservaattori oli tukenut ongelmallisia rakenteita.

11.2. Täyttömaan problematiikka

1994–1995 kaivauksilla kellareitten täyttömaan stratigrafiaa ei dokumentoitu, vaan löydöt talletettiin kellarin tarkkuudella. Tätä ongelmakohtaa pyrittiin 2012–2013 kaivauksilla paikkaamaan dokumentoimalla kellarin eri täyttökerrokset mahdollisimman tarkkaan täyttöhistorian selvittämiseksi. Lähtökohtainen pyrkimys oli selvittää, onko kellari täytetty kerralla, vai voidaanko siitä tavoittaa useampia täyttövaiheita. Tässä kysymyksessä vastausta haettiin kerrosten välisen hierarkian, niiden koostumuksen ja niistä tehtyjen löytöjen avulla.

Eniten täyttökerrosten tulkintaa haittasivat juuri 1990-luvun kaivaukset, joissa kerroksia oli leikattu ja sekoitettu dokumentoimatta. Tästä huolimatta kellarin maayksiköt olivat täyttömaaluonteensa takia pääasiassa paksuja ja selkeitä, ja niitä oli helppo havainnoida. Karkeasti edellisvuoden tulkintaa oli mahdollista tarkentaa niin, että kellarissa on ainakin yksi ilmeisesti primääri täyttökerros M005, joka on syntynyt talon käyttöaikana. Tätä seuraavat rakennuksen purkamisessa syntyneet yksiköt M006, M012 ja M003 sekä alueen tasoittamisessa syntynyt ylin täyttömaa M001.

Myös kerrosten synty tapa vaikeutti niiden tulkintaa, koska isot sortumakerrokset olivat sekoittuneet alempana olleisiin kerroksiin.

12. Yleisötyö

Koska tutkimuskohde sijaitsee keskellä toimivaa Aboa Vetus & Ars Nova -museota, oli yleisötyölle

aivan erityinen vaatimus. Kaivauksen tavoitteisiin kuuluikin tutkimustiedon helppo saavutettavuus. Tämä tarkoitti, että iso osa kaivausajasta käytettiin yleisön kanssa keskusteluun sekä metodien ja kaivauskohteen esittelyyn. Museokävijät pääsivät näin suoraan seuraamaan arkeologisen tiedon ja tulkinnan muodostumista.

Yleisötyötä tehtiin kaivausten aikana useilla eri tavoilla. Sen lisäksi että museovierailia oli mahdollisuus keskustella kaivajien kanssa, esiteltiin kaivauksia säännöllisesti kaikilla museon yleisöopastuksilla. Kaivauksen löytöjä puolestaan esiteltiin kesällä parin viikon välein vaihtuneella *arkeologin löydöllä*, jossa aina yksi esine tai esineryhmä kerrallaan nostettiin esiin museon aulaan vitriiniin. Löydöistä kerrottiin taustatietoa ja niiden merkitystä arkeologisen tulkinnan kannalta. Yhteensä vaihtuvia arkeologin löytöjä oli kuusi kappaletta. Museo tiedotti arkeologin löydöistä internet- ja Facebook-sivuillaan. Aboa Vetus & Ars Nova julkaisi kaivauksista myös kaksi lehdistötiedotetta.

Tärkeä osa yleisötyötä oli Aboa Vetus & Ars Novan kesäkoulun yleisökaivausmahdollisuus. Heinäkuuta lukuun ottamatta joka keskiviikko kesäkauden ajan museon kesäkoulun oppilailla oli arkeologinen teemapäivä, jonka aikana he pääsivät itse kaivamaan ja seulomaan. Tätä edelsi aina tiistaisin Ilari Aallon ja Kim Krappalan pitämä johdanto arkeologiseen tutkimukseen, kaivaustekniikoihin ja Aboa Vetuksen kellareiden tutkimushistoriaan. Monet kesäkoululaiset pitivät kaivamista kesäkoulun parhaana osiona, ja jopa tärkeimpänä syynä toimintaan osallistumiseen. Vain muutama kesäkouluoppilas suhtautui kaivamiseen välinpitämättömästi. Yhteensä kesäkoululaisia osallistui kaivauksille 119.

Yleisötyöstä, kuten kaikesta muustakin kaivauksen käytännön toteutuksesta vastasi pääosin Ilari Aalto yhdessä Kim Krappalan kanssa. Kaikki tämä oheistoiminta vei huomattavasti aikaa itse kaivamiselta, mutta yleisöltä saatu palaute oli erittäin positiivista. Monelle museokävijälle oli todella avartavaa nähdä arkeologeja käytännön työssä, ja asiakkaat tulivat mielellään keskustelemaan.

Aalto uutisoi aktiivisesti kaivauksen ja jälkitöiden etenemistä myös blogissaan¹⁴.

Kaivauksen saama mediahuomio

Tiedotusvälineet olivat kiinnostuneita Aboa Vetuksen vuoden 2013 kaivauksista, mutta eivät samassa määrin kuin edellisvuonna. Syynä oli todennäköisesti, ettei museo itse uutisoinut kaivauksia yhtä näkyvästi.

Turkulainen uutisoi 12.6. kaivausten jatkumisesta ja edellisen vuoden tuloksista. Ahkerimmin kaivauksesta kuitenkin uutisoi Yle: Yle Åboland kävi kaivauksella haastattelemassa Ilari Aaltoa 17.6. ja julkaisi jutun myös nettisivuillaan. Yle Åboland kertoi myös 27.8. kaivausten etenemisestä ja kesän aikana tehdyistä löydöistä. Samana päivänä aiheesta uutisoi myös Aamuset ja Turkulainen, joka nosti esiin kaivauksilta löytyneen hakaristillä merkityn värttinänkehrän.

Kaivauksia ja tehtyjä löytöjä esiteltiin myös 25.9. Ylen Keskiajan luonto -radio-ohjelmassa. Yle uutisoi samana päivänä myös verkkosivuillaan Keskiajan luonto -ohjelman mainostamisen yhteydessä kaivauksista ja etenkin löytyneistä jäljellisistä tiilistä. Tilaisuuden yhteyteen järjestettiin pienoisenäyttely samaisista tiilistä, ja paikalla oli jatkuvasti asiantuntija kertomassa jäljistä ja

¹⁴ Mullan alta -blogi (URL: <http://www.mullanalta.blogspot.fi>)

keskiajan tiilenvalmistuksesta. Myös Turun Sanomat uutisoivat samana päivänä tapahtumasta ja tiililöydöistä.

Keskiajan luonto -radiointitilaisuus. Elina Helkala.

11.10. Demokraatti-lehti kertoi yleisesti elämästä keskiajan Turussa, ja artikkelissa esiteltiin myös kesän kaivausaluetta.

Tiedon välittämisessä yleisölle onnistuttiin hyvin, ja museokävijät pitivät mahdollisuutta nähdä löytöjä tuoreeltaan elämyksellisenä ja arvokkaana kokemuksena. Museovieraiden kommentteista ja kiitoksista paistoi, että kaivauskohde ja koko Aboa Vetuksen raunioalue välittyi näille yhteisen keskustelun kautta tavanomaista opaskierrosta paremmin. Monelle oli myös elämyksellistä nähdä omin silmin, kuinka kaivauksilla tehtiin uusia löytöjä. Kaivauksella syntyi monia syväluotaavia keskusteluja etenkin Turun kaupungin arkeologiasta ja arkeologisista tulkinnoista. Museovieraista monet olivat keskimääräistä perehtyneempiä arkeologiaan, mutta kokivat silti saavansa uutta tietoa päästessään välittömästi keskustelemaan arkeologin kanssa. Kaiken kaikkiaan merkittävin tekijä yleisötyön onnistumisen kannalta tuntui olevan oman innostuksen ylläpitäminen ja avoin suhtautuminen kaikkiin vieraisiin.

13. Yhteenveto

Vuoden 2013 tutkimus saavutti useita sille asetettuja tavoitteita. Kaivauksilla ei kuitenkaan vielä onnistuttu paljastamaan kellarin lattiaa koko pinta-alalta, eikä näin ollen myöskään ottamaan dendrokronologisia näytteitä. Syynä tälle oli yleisötyön viemä huomattavan suuri ajallinen panos sekä stratigrafian hieman odottamaton kompleksisuus, jonka selvittäminen vei aikaa. Sen sijaan kaivaus tuotti runsaasti uusia esinelöytöjä ja lopulta myös uutta tietoa kellarin täyttömaan stratigrafiasta. Kaivaus myös vahvisti kuvaa kellarin käytöstä tunkiona keskiajan ja uuden ajan taitteessa.

Vuoden 2013 perusteella vaikuttaa entistä vahvemmin siltä, että kellaria K94:9 on jo talon käyttöaikana, ilmeisesti 1500-luvulla alettu käyttää jätteenkeruupaikkana. Syynä tälle on saattanut olla Turussa yleinen ongelma, veden pääsy kellareihin. Toisin kuin vuonna 2012 aavisteltiin, ei

kellarissa näyttäisi olleen tunkiokäyttöä edeltänyttä purkutoimintaa, vaan myöhemmät purkukerrokset ovat yksinkertaisesti painuneet tunkiomaan M005:n lomaan. Havainnot näyttäisivät myös osoittavan, että suuren kivitalon lounaisseinä on ollut varsin kevytrakenteinen ja ehkä yläosastaan puinen. Seinä näyttää alkaneen holvikomeroiden R23 päältä niin, ettei holvien ja kellaritilan välillä ole ollut vastaavaa rakennetta, vaan holvit ovat auenneet suoraan kellariin.

Jossakin kellarin käyttöhistorian vaiheessa rakennuksen lounainen takaseinä on purettu tai sortunut, ja tilalle on rakennettu kevyempi seinärakenne. Mahdollisesti tämän yhteydessä on holvien R23 päälle rakennettu kujakiveys, josta on sisäänpääsy naapurikellariin K94:11. Luultavasti talo on rakennettu samaan aikaan, koska aiemmin sen ja suuren kivitalon väliin ei olisi jäänyt tilaa kulkea. Kiveyksen ajoitus 1500-1600-luvun taitteeseen vaikuttaisi tarkoittavan, että viereinen kivirakennus on siis verraten nuori. Kuja olisi mahdollisesti liitettävissä tontin kahtiajakoon vuonna 1602.

Kellarin K94:9 käyttäminen tunkiona päättyi toistaiseksi ajoittamattomaan tulipaloon, jonka jättämä palokerros ja palojäljet näkyvät kaikkialla kellarissa ja sen seinissä tunkiomaan M005 päällä. Paloa seurasi talon purkamisen ja kellarin täyttäminen purkujätteellä. Samassa yhteydessä rikottiin kellarin holvikatto, ja lopuksi kellari täytettiin muualta tuodulla sekoittuneella tunkiomaalla M001, joka sisälsi esineistöä 1300-luvulta 1600-luvulle. Talon ylempien kerrosten purkamisen ja kellarin täyttämisen jälkeen alue tasoitettiin, ja sen päälle rakennettiin Vähätori-nimellä tunnettu aukio. Suuren kivitalon purkamisen ja aukion rakentamisen voi siis lähes varmuudella ajoittaa vuoden 1656 palon jälkeiseen aikaan, mikä tarkentaa asiakirjojen antamaa kuvaa talon loppuvaiheista.

Vuoden 2013 löydöt ja havainnot tukivat hyvin jo aiemmin saatua kuvaa, mutta rakennuksen vanhin käyttövaihe jäi edelleen tavoittamatta. Kaivauksia on tarkoitus jatkaa kesällä 2014, ja silloin toivon mukaan saadaan kaivettua kellarin lattia kokonaisuudessaan esiin. Tunkiokerroksesta M005, joka vuonna 2013 saatiin kaivettua vain osittain, on varmasti luvassa runsaasti lisää löytöjä. Jo löytyneet kissojen jäänteet herättävät myös kysymyksen, löytyykö näitä mahdollisesti samasta kerroksesta lisää.

Turussa 15.4.2014

Hannele Lehtonen

Lähteet

Painamattomat lähteet

Sartes, Minna & Lehtonen, Hannele 2008: TURKU II/2/3. Rettigin tontti / nykyinen Aboa Vetus -museon alue. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 24.1.1994-3.4.1995. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Seppänen, Liisa 2012: *Rakentaminen ja kaupunkikuvan muutokset keskiajan Turussa. Eriyistarkastelussa Åbo Akademin päärakennuksen tontin arkeologinen aineisto.* Väitöskirja, Turun yliopisto.

Uotila, Kari & Lempiäinen, Mia 2007: TURKU, ABOA VETUS –MUSEO. Kellareiden 94:12 ja 93:5 kaupunkiarkeologinen koekaivaus sekä kellarin 94:9 dokumentointia 25.5.–20.10.2006. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Uotila, Kari 2010: Turku, kaupunginosa II, kortteli 1, tontti 3, Aboa Vetus –museo. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2009. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Julkaisut

Luff, Rosemary M. & García, Marta Moreno 1995: Killing Cats in the Medieval Period. An Unusual Episode in the History of Cambridge, England. *Archaeofauna* 4. University of Cambridge, Cambridge. 93–114.

Savolainen, Panu 2012a: Rettigin tontin rauniot historiallisissa lähteissä vuoteen 1827. *SKAS* 1/2011. Suomen keskiajan arkeologian seura, Turku. 19-46.

Savolainen, Panu 2012b: Näkymättömät kaupungit. Mitä historialliset lähteet kertovat kaupunkiympäristöstä? teoksessa Holkeri, Eeva & Lehto-Vahtera, Johanna (toim.): *Aboa Vetus & Ars Nova: Historian ja nykytaiteen museo.* Matti Koivurinnan säätiö. Turku. 73–107.

Uotila, Kari 2003: Kivitaloja keskiajan Turussa. Seppänen, Liisa (toim.). *Kaupunkia pintaa syvemältä.* *Arkeologisia näkökulmia Turun historiaan. Archaeologia Medi Aevi Finlandiae* IX. Suomen keskiajan arkeologian seura, Turku. 121–134.

Liiteluettelo

Liite 1.1 Turku Rettigin tontti. Luettelo mustavalkonegatiiveista (F146630:1–74).

Liite 1.2 Turku Rettigin tontti. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (DG2925:1–131).

Liite 2.1 Turku Rettigin tontti. Luettelo talletetuista esine- ja luulöydöistä (KM39152:1–280).

Liite 2.2 Turku Rettigin tontti. Luettelo jäljellisistä tiilistä.

Liite 3.1 Turku Rettigin tontti. K94:9 luettelo statigrafisista kerroksista.

Liite 3.2 Turku Rettigin tontti. K94:9 stratigrafinen matriisi.

Liite 3.3 Turku Rettigin tontti. K94:9 kaivauskartat.

3.3.1 Kellari K94:9 taso 1.

3.3.2 Kellari K94:9 taso 2.

3.3.3 Kellari K94:9 taso 3.

3.3.4 Kellari K94:9 taso 4.

3.3.5 R26:n alainen profiili lounaaseen.

3.3.6 R26:n alainen profiili kaakkoon.

3.3.7 Holvikomerot R23 lounaaseen.

Liite 4. Turku Rettigin tontti. Aboa Vetus vuosikonservointi raportti 2014. Kaivausalueen konservointi. Lasse Mattila.

Liite 5. Turku Rettigin tontti. Lehtileikkeet

Liite 1.1 Turku Rettigin tontti. Luettelo mustavalkonegatiiveista (AKF146637:1–16).

Päänro	Alanro	Aihe	Pvm	Kuvaaja	Luetteloija	Luettelointi pvm
AKF146637	1	R011 luoteeseen.	4.6.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	2	R011 koilliseen.	4.6.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	3	R011:n alinen M008 koilliseen.	11.6.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	4	R011:n alinen M008 luoteeseen.	11.6.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	5	R011:n alinen M005 pohjoiseen.	12.6.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	6	R011:n alinen M005 luoteeseen.	12.6.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	7	M005 pinta itään.	2.7.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	8	M005 pinta koilliseen.	2.7.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	9	M006 pinta lounaaseen.	8.7.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	10	M006:n ja M005:n raja kaakkoon.	8.7.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	11	M006:n alista tiilikasaa lounaaseen.	29.7.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	12	R23 ja M005:n pintaa lounaaseen.	13.8.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	13	R23 ja M005:n pintaa lounaaseen.	13.8.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	14	R23 ja M005:n pintaa lounaaseen.	13.8.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	15	R23 ja M005:n pintaa lounaaseen.	13.8.2013	IA	IA	19.9.2013
AKF146637	16	M014:n pinta koilliseen.	24.8.2013	IA	IA	19.9.2013

Liite 1.2 Turku Rettigin tontti. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (AKDG3276:1–111).

Päänro	Alanro	Aihe	Pvm	Kuvaaja	Luetteloija	Luettelointi pvm
AKDG3276	1	Holvi R23:1 lounaaseen ennen kaivauksen alkua.	25.5.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	2	Holvit R23:1 ja R23:2 lounaaseen ennen kaivauksen alkua.	25.5.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	3	K94:9 luoteeseen ennen kaivauksen alkua.	25.5.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	4	K94:9 pohjoiseen ennen kaivauksen alkua.	25.5.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	5	K94:9 koilliseen ennen kaivauksen alkua.	25.5.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	6	K94:9 itään ennen kaivauksen alkua.	25.5.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	7	Holvi ja portaikon pieli R011 luoteeseen.	5.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	8	Holvi ja portaikon pieli R011 koilliseen.	5.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	9	Kellarin kaakonpuoleisesta seinästä ulkonevaa esiinkaivettua kaakko-luode-seinälinjaa.	6.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	10	Kirveskuviainen tiili in situ M006:ssa. Kuvattu etelään.	6.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	11	R23:1 osittain tyhjennettynä lounaaseen.	6.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	12	K94:9:n kaakkoisseinästä irronneita kaakko-luode-suuntaisia kiviä ennen poistoa. Kuvattu kaakkoon.	7.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	13	K94:9:n kaakkoisseinästä irronneita kaakko-luode-suuntaisia kiviä ennen poistoa. Kuvattu lounaaseen.	7.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	14	K94:9 etelänurkka etelään.	7.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	15	R23:1 lounaaseen.	7.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	16	Kiviholvi R26:n alinen profiili suoristettuna.	7.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	17	R011 ylhäältä kaakkoon. Pinnassa M001.	7.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	18	R011 alinen M001:n tumma ja hiilinen alaosa pohjoiseen.	10.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	19	R011 alinen M001:n tumma ja hiilinen alaosa luoteeseen.	10.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	20	R011 alinen M003 pohjoiseen.	10.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	21	R011 alinen M003 luoteeseen.	10.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	22	R011 alinen M003 luoteeseen.	10.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	23	R011 alinen M008 pohjoiseen.	11.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	24	R011 alinen M008 koilliseen.	11.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	25	R011 alinen M012 pohjoiseen.	11.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	26	R011 alinen M012 ylhäältä luoteeseen.	11.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	27	R011 huonokuntoisia kiviä luoteeseen.	11.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	28	K94:9 luoteisseinä luoteeseen.	11.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	29	Kujakiveystä R15 luoteeseen.	12.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	30	R011 alinen M005 pohjoiseen.	12.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	31	R011 alinen M005 luoteeseen.	12.6.2013	IA	IA	3.9.2013

Päänro	Alanro	Aihe	Pvm	Kuvaaja	Luette-loija	Luetteloin-ti pvm
AKDG3276	32	Maatumatonta puuta in situ R011 alisessa M005:ssä pohjoiseen.	12.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	33	Maatumatonta puuta in situ R011 alisessa M005:ssä pohjoiseen.	12.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	34	Kaksi iso kiveä M006:ssa ennen poistoa. Kuvattu etelään.	13.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	35	M005 pinta pohjoiseen.	14.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	36	Hiiltynyttä puuta in situ M005:ssä. Kuvattu pohjoiseen.	15.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	37	M012 tiiliä pohjoiseen.	20.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	38	K94:9 luoteisseinä luoteeseen.	20.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	39	R011 alinen profiili luoteeseen.	20.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	40	M012/M005 ylhäältä luoteeseen.	20.6.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	41	Kiveys R15 ennen poistoa itään.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	42	Kiveys R15 ennen poistoa kaakkoon.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	43	Kim Krappala mittaamassa R15:sta. Kuvattu kaakkoon.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	44	Osittain purettu R15 ylhäältä kaakkoon.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	45	Puretun R15:sta alinen M002 ylhäältä luoteeseen.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	46	M005 pinta koilliseen.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	47	M005 pinta itään.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	48	M005 pinta pohjoiseen.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	49	M005 pinta ylhäältä koilliseen.	3.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	50	Tasossa olevia tiiliä M005 seassa lounaaseen.	4.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	51	Tasossa olevia tiiliä M005 seassa lounaaseen.	4.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	52	M006:n raja, alla M005. Kuvattu kaakkoon.	4.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	53	M006 rajaa etelään.	6.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	54	M006 rajaa etelään.	6.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	55	M006 rajaa lounaaseen.	6.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	56	M006 raja lounaaseen. Panoraama.	6.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	57	M006 kaakkoon.	9.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	58	M006 länteen.	9.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	59	M006 koilliseen.	9.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	60	M002 seassa oleva hiilijälki M015 luoteeseen.	9.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	61	M006:sta nostettuja palaneita tiiliä.	10.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	62	Työkuvaa M006:n kaivamisesta. Kuvattu kaakkoon.	10.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	63	Kerroksellisuutta kellarin kaakkoisseinän edustan savisessa M005:ssä. Kuvattu kaakkoon.	11.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	64	Maatumatonta puuta in situ M005:ssä pohjoiseen.	11.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	65	Hiiltynyttä puuta in situ M005:ssä pohjoiseen.	11.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	66	Syvä onkalo M005:n ja M013:n rajalla luoteeseen.	12.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	67	M005 ja M013 profiilia lounaaseen.	15.7.2013	IA	IA	3.9.2013

Päänro	Alanro	Aihe	Pvm	Kuvaaja	Luetteloija	Luettelointi pvm
AKDG3276	68	Kohta, josta kissan takajalka löytyi. Kuvattu lounaaseen.	15.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	69	K94:9 kaakkoon.	15.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	70	Yleiskuvaa kaivausalueesta itään.	19.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	71	R011 ja R26 välistä M005 ja M012 sekaista maata ylhäältä koilliseen.	19.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	72	M005 ja M012 kuvattuna ylhäältä lounaaseen.	19.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	73	Purkumaata M006 ja M012 kuvattuna ylhäältä lounaaseen.	19.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	74	Kellarin kaakkoispuolen savinen ja kerrostunut M005 itään.	20.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	75	Kellarin kaakkoispuolen savinen ja kerrostunut M005 kaakkoon.	20.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	76	R011 alinen savinen M005 koilliseen.	20.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	77	R011 alinen savinen M005 luoteeseen.	20.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	78	M005 alainen M013 osittain esillä. Kuvattu koilliseen.	20.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	79	K94:9:n Luostarin jokikadun puoleisen ikkunan edustan M005 luoteeseen.	23.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	80	K94:9 ikkuna-aukko portaineen ja luoteisseinää luoteeseen.	23.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	81	Kissan etukäpälä in situ M005:ssä koilliseen.	23.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	82	Kalansuomuja ja -ruotoja in situ M005:ssä koilliseen.	25.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	83	Kalansuomuja ja -ruotoja in situ M005:ssä pohjoiseen.	25.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	84	M013 pinta koilliseen.	27.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	85	Kellarin K94:9 itäkulma itään.	27.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	86	K94:9 pohjoiskulma pohjoiseen.	27.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	87	Kalanruotoja in situ M005:n ja M013:n rajalla länteen.	27.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	88	M013 ja hajonnutta portaikon luoteispieltä pohjoiseen.	27.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	89	M005:n seassa olevia tiiliä profiilissa lounaaseen.	27.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	90	M005:n seassa olevia tiiliä ja kiviä lounaaseen.	30.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	91	M005:n seassa olevia tiiliä ja kiviä lounaaseen.	30.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	92	K94:9 kaakkoisseinää kaakkoon.	30.7.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	93	K94:9 kaakkoisseinää kaakkoon.	9.8.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	94	K94:9 kaakkoisseinää itään.	9.8.2013	IA	IA	3.9.2013
AKDG3276	95	Kakkoisseinässä oleva mahdollinen seinäkomero kaakkoon.	9.8.2013	IA	IA	3.9.2013

Liite 2.1. Turku Rettigin tontti. Kuvaluettelo jäljellisistä tiilistä KM39515: 161–188

:161

:162

:163 & KM39152:253

:164

:165

:166

:167

:168

:169

:170

:171

:172

:173

:174

:175

:176

:177

:178

:179

:180

:181

:182

:183

:184

:185

:186

:187

:188

Liite 3.1 Turku Rettigin tontti. K94:9 luettelo stratigrafisista kerroksista

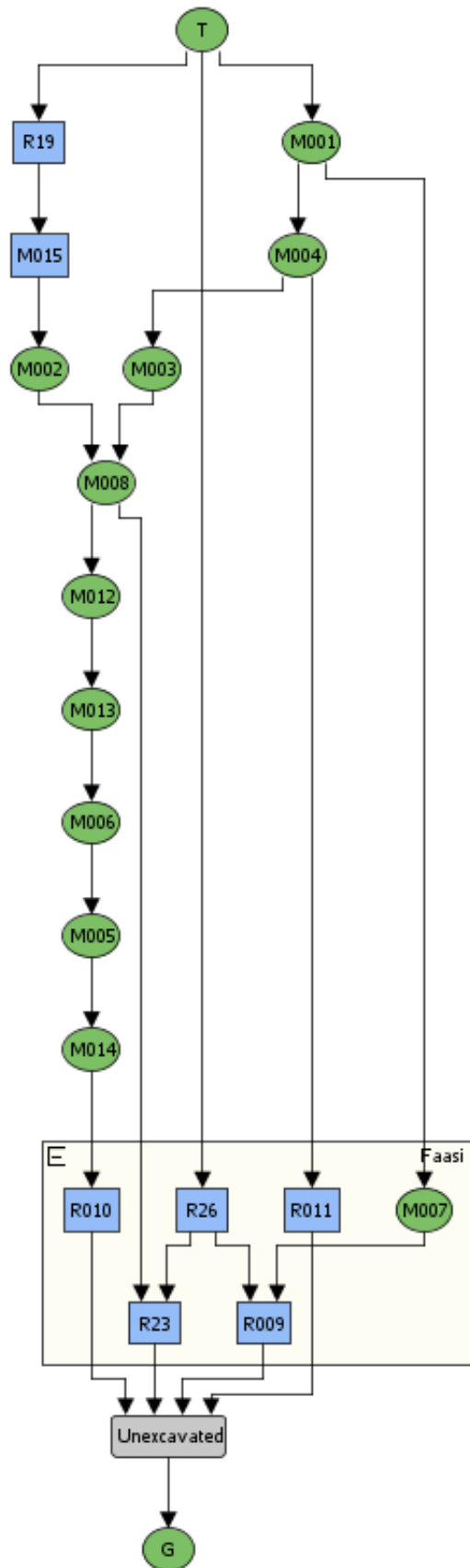
Alue	Tunnus	Tulkinta	Sijainti	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
K94:9	M001	Multainen tiilensekainen ruskea hiekka	Koko kaivausalueella.			Tiilen ja laastinsekainen täyttömaakerros, jossa on paikoitellen isojakin hiilenpaloja ja isoja kiviä. Paikoitellen ruskea, hiekkansekainen maa muuttuu hyvin hiilipitoiseksi, tummaksi, jopa mustaksi. Yksikön paksuus n.15–60 cm. Yksikkö on yltänyt kellarin katon tasalle, mutta se on kellarin koillisosasta kaivettu pois aiemmissa kaivauksissa. Kellarin luoteis- ja kaakkoispuolella sitä leikkaa kaksi kaivinkonekuoppaa, jotka ovat myös sekoittaneet yksiköitä. Yksikössä on paikoitellen melko paljon eläinten luita. Tummempi maa on löytöpitoisempaa. Löydöt ajoittuvat hyvin laajalle aikavälille keskiajalta 1600-luvulle. Yksikkö kaivettiin pääosin pois vuoden 2012 tutkimuksissa.
K94:9	M002	Vaalea hieno hiekka	Kellarin lounaispäätty koko sen pituudelta.	R19, M015		Vaaleaa hienosta karkeaan pohjustushiekkaa, jolla pihakiveys R19 on pohjustettu. Paksuus n. 10 cm.
K94:9	M003	Tiilensekainen laasti	Koko kaivausalueella holvin R26 alustaa lukuun ottamatta.	M001, M004		Tiiviimpää laastia oleva vaalea homogeeninen kerros, joka rajautuu kaakossa ja luoteessa sen leikanneisiin kaivinkonekuoppiin. Kerroksen paksuus n. 5–50 cm. Laastin seassa on runsaasti tiilimurskaa ja isoja tiiliä. Syvemmällä yksikössä on täysin maatonutta puuta ja hiilenpaloja. Yksikkö on hyvin vähälöytöinen, löytöihin kuuluu jyräjoiden luita ja kalkkikivenpaloja, joihin on iskostunut laastia. Syvemmällä yksikössä laasti on hienompaa ja tiiliä on vähemmän. Muistuttaa hyvin paljon yksikköä M012, jonka erottaa M003:sta ohut hiilikerros M008.
K94:9	M004	Hiekkansekainen sinertävä savi	Holvien R011 ja R26 luoteispuolen päällä.			Kiviholvin R011 ja R26 luoteispuolen päällä ollut hyvin vähälöytöinen kerros sinertävää savea. Mahdollisesti samaa kerrosta kuin holvinkannan M009 päällä sijainnut M007. Paksuus n. 10 cm.

Alue	Tunnus	Tulkinta	Sijainti	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
K94:9	M005	Tumma hiekansellinen orgaanispitoinen tunkioma	Kaivausalueen koillispuolella.	M003, M008		Lounaasta koillisen laskeva paksu orgaanispitoinen täyttömaa, jossa on runsaasti luita ja artefakteja. Muistuttaa M001:stä, mutta löydöt ovat ehjempää ja maa on selvästi orgaanisempaa, paikoin jopa multamaista. Yksikössä on useita kalansuomu ja -ruotoklustereita <i>in situ</i> , ja lisäksi yksiköstä on löytynyt yhtenäisiä kissan raajoja. Ainakin luuaineisto on primäärikontekstissaan, eikä sitä ole siirretty muualta. Löytöaineisto on alleviivaavan keskiaikaista, ja on mahdollista, että yksikkö on syntynyt tunkiokerroksena jo talon käyttöaikana, eikä ole osa myöhempää täyttövaihetta.
K94:9	M006	Löyhä kivi- ja tiilimurska	Mahdollisesti koko kaivausalueella.	M003, M013		Hyvin voimakkaasti lounaasta koilliseen laskeva löyhä purkumaakerros. Kerros koostuu irtaimista tiilen-, laastin- ja kivenkappaleista. M006 on paksuimmillaan kellarin lounaispäässä n. 60 cm, mutta kapenee koillista kohti vain 5 cm paksuiseksi. M006:n löyhyyden takia kiven ja tiilenkappaleiden välissä on paljon tyhjiä taskuja, ja toisaalta ylemmästä kerroksesta M013 ja alemmasta kerroksesta M005 on sekoittunut irtainta maa-ainesta M006:een.
K94:9	M007	Sininen savi	Holvinkanta R009:n päällä.		M001, M004	Holvinkanta R009:n päällä sijainnut, aiemmissa kaivauksissa lähes tyystin poistettu sininen, homogeeninen paksu savikerros. Todennäköisesti rakennusvaiheen aikaista täyttösavaa.

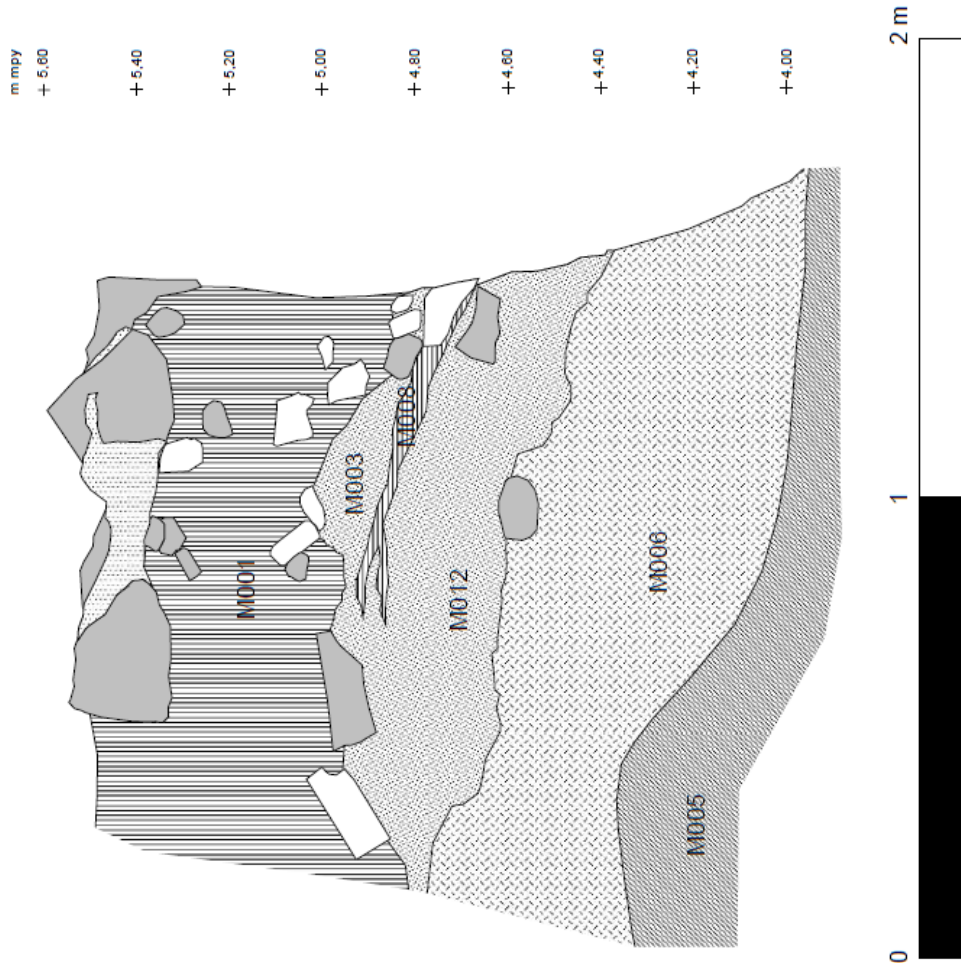
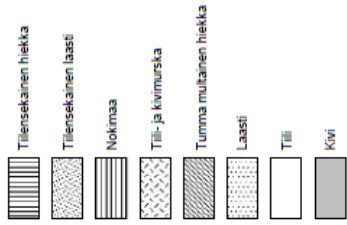
Alue	Tunnus	Tulkinta	Sijainti	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
K94:9	M008	Musta hiilensekainen palokerros	Lähes koko kaivausalueella.	M001, M003		Lähes koko kellarin alueella kulkeva lounaasta voimakkaasti koilliseen laskeva n. 10 cm paksuinen nokimaa, joka erottaa M003:n ja M012:n toisistaan. Toisin kuin vuonna 2012 tulkittiin, ei hiilirantu kuulukaan kerrokseen, joka näkyy kellarin seinissä palojälkenä. Tämän jäljen on aiheuttanut yksikkö M014. M008 onkin siis syntynyt kellarin purkamisen ja täyttämisen yhteydessä. Yksiköstä on löytynyt mm. hiiltynyttä tekstiiliä.
K94:9	R009	Kellaria kattaneen tynnyriholvin idänpuoleinen kanta	Kellarin itäpäädyssä.	M007	R23, R26, R011	Kellarin kaakkoisseinää vasten rakennettu harmaakivinen holvinkanta. 2013 kaivauksissa kannan alle jätettiin yhä toistaiseksi tukeva maapatsas. Alkujaan samaa yhtenäistä holvia kuin R26 ja R011.
K94:9	R010	Kellarin laakakivilattia	Todennäköisesti koko kellarin alueella.	M013		Kookkaista laakakivistä rakennettu kellarin hyväkuntoinen lattia. Lattiaa ei vuonna 2013 otettu vielä kokonaisuudessaan esiin.
K94:9	R011	Kellarin tynnyriholvin kivinen luoteenpuoleinen kanta	Kellarin luoteisseinällä, portaikon ja ikkuna-aukon välissä.	M001, M004	R26 ja R009	Kellariin johtavan portaikon lounaisseinän ja kellarin luoteenpuoleisen ikkuna-aukon välissä oleva kiviholvi. Alkujaan samaa yhtenäistä holvia kuin R26 ja R009.
K94:9	M012	Tiilensekainen laastinen purkumaa	Koko kellarin ala R23:n alista tilaa lukuun ottamatta	M008		Kellarin purkamisen yhteydessä syntynyt n. 35 cm paksuinen kerros, jonka erottaa M003:sta ohut hiilirantu M008. Yksikkö on paljon tiilisempi kuin M003, jonka osaksi se dokumentoitiin vuoden 2012 kaivauksissa. Muuten se muistuttaa koostumukseltaan M003:a hyvin paljon.
K94:9	M013	Multainen tumma maa	Kellarin koillispuolella.	M012		Tiili-laastikerros M012:sta alla kulkeva ohut, n. 15 cm paksuinen kerros tummaa multaista maata. Homogeeninen yksikkö muistuttaa hyvin paljon M005:ttä, ja on todennäköisesti samaa maata. Yksikkö ei jatku kellarin lounaispuolelle.

Alue	Tunnus	Tulkinta	Sijainti	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
K94:9	M014	Tiilimurskan sekainen tumma maa	Kellarin lattian R010 päällä mahdollisesti koko kellarin alueella	M005		M005:n alla ja lattiakiveys R010:n päällä sijaitseva tiilimurskan ja hiilen sekainen kerros, joka näkyy kellarin seinärakenteissa palojälkenä. Yksikkö on todennäköisesti syntynyt vuoden 1656 palossa.
K94:9	M015	Hiililäikkä	Pienellä alueella kellarin länsinurkassa.	R19		M002:ssa oleva halkaisijaltaan n. 30 cm ja syvyydeltään n. 5 cm nokiläikkä täynnä nokea ja hiiltä. Kyseessä on ilmeisesti nuotion jäännös.
K94:9	R19	Pihakiveys	Alun perin kellarin koko lounaissivulla, nyt vain kellarin länsinurkassa.			Luultavasti 1500-luvun lopulle tai 1600-luvun alkuun ajoittuvaa pihakiveystä. Samaa rakennetta kuin kaivauksissa vuosina 1994– 1995 dokumentoitu kiveys R19 ja 2009–2010 dokumentoitu kiveys R1101. Kiveys purettiin vuoden 2013 kaivauksissa.
K94:9	R23	Kellarin lounaispuolen kiviset holvikomerot	Kellarin lounaisseinällä.	M002	R26, R009, R011	Kellarin täytön yhteydessä puretun väliseinän taakseen kätkemät kivistä muuratut holvikomerot R23:1 (kaakonpuoleinen) ja R23:2 (luoteen puoleinen), jotka ovat tukeneet yläpuolellaan kulkenutta kulkuväylää. Holvit saatiin kaivettua esiin vain osittain vuonna 2013.
K94:9	R26	Tiilinen ja kivinen tynnyriholvi	Kellarin lounaispuolella.	M001	R23, R009, R011	Kellarin K94:9 parhaiten säilynyt hauras tynnyriholvin katkelma, jonka kaakonpuoleinen tiiliosa jouduttiin kokonaan purkamaan vuoden 2012 rakennuskonservoinnissa. Luoteen puoleinen säästetty osa on tehty kokonaan kivistä, kun taas purettu holvi oli kokonaan tiiltä. Jäljelle jääneen päädyn alle jätettiin tukeva maapatsas. Alkujaan samaa yhtenäistä holvia kuin R009 ja R011.

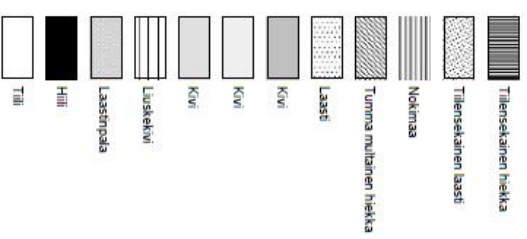
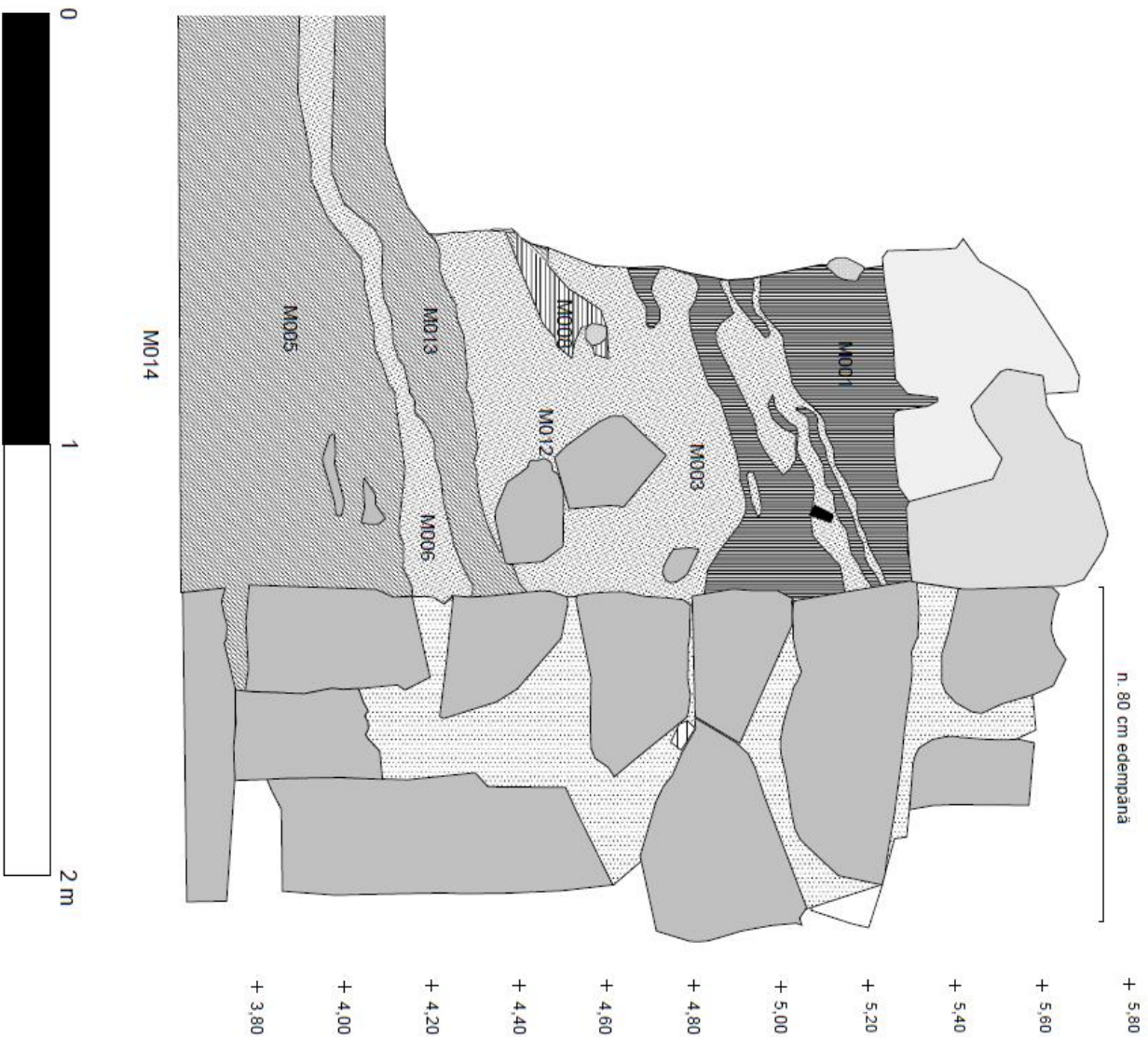
Liite 3.2 Turku Rettigin tontti. K94:9 stratigrafinen matriisi.

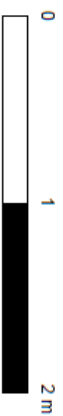
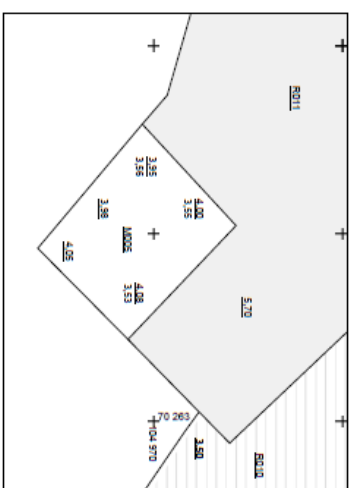
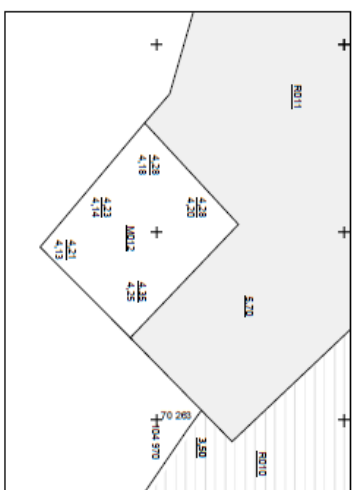
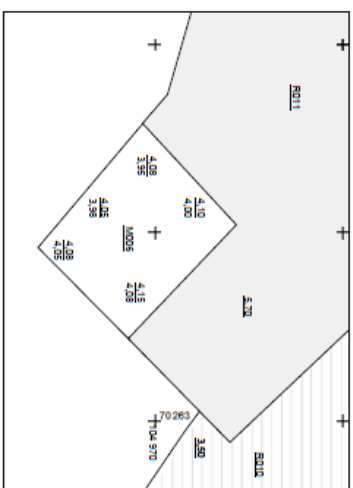
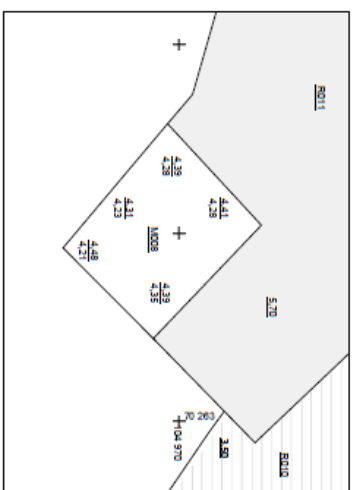
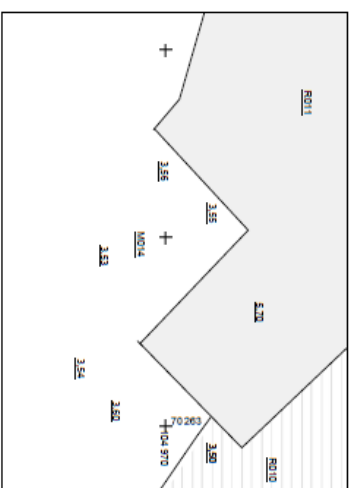
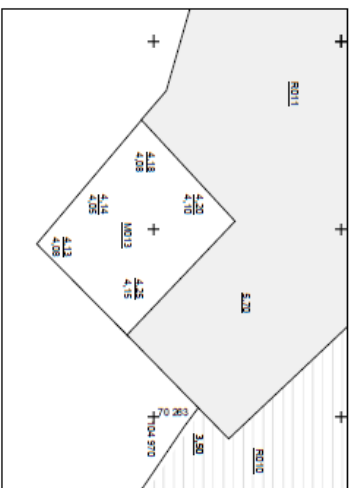
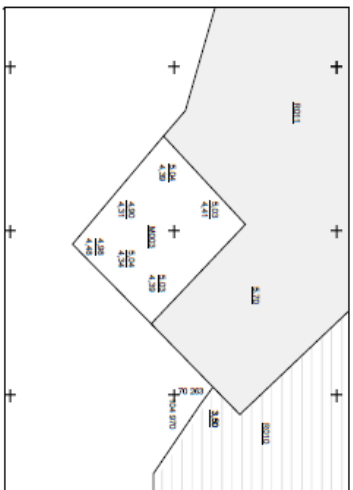
Liite 3.3. Turku Rettigin tontti. Kaivauskartat.

TURKU II/1/3. Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo	
Hannele Lehtonen 2013	K94:9
R26:n alainen profiili luoteeseen	
Kartta 2	
Arkisto: Museovirasto, Arkisto	MK 1:25
Kartitus Ilari Aalto ja Kim Krappala 2013	
Puhkauspilrto Ilari Aalto 2013	
Aboa Vetus & Ars Nova	

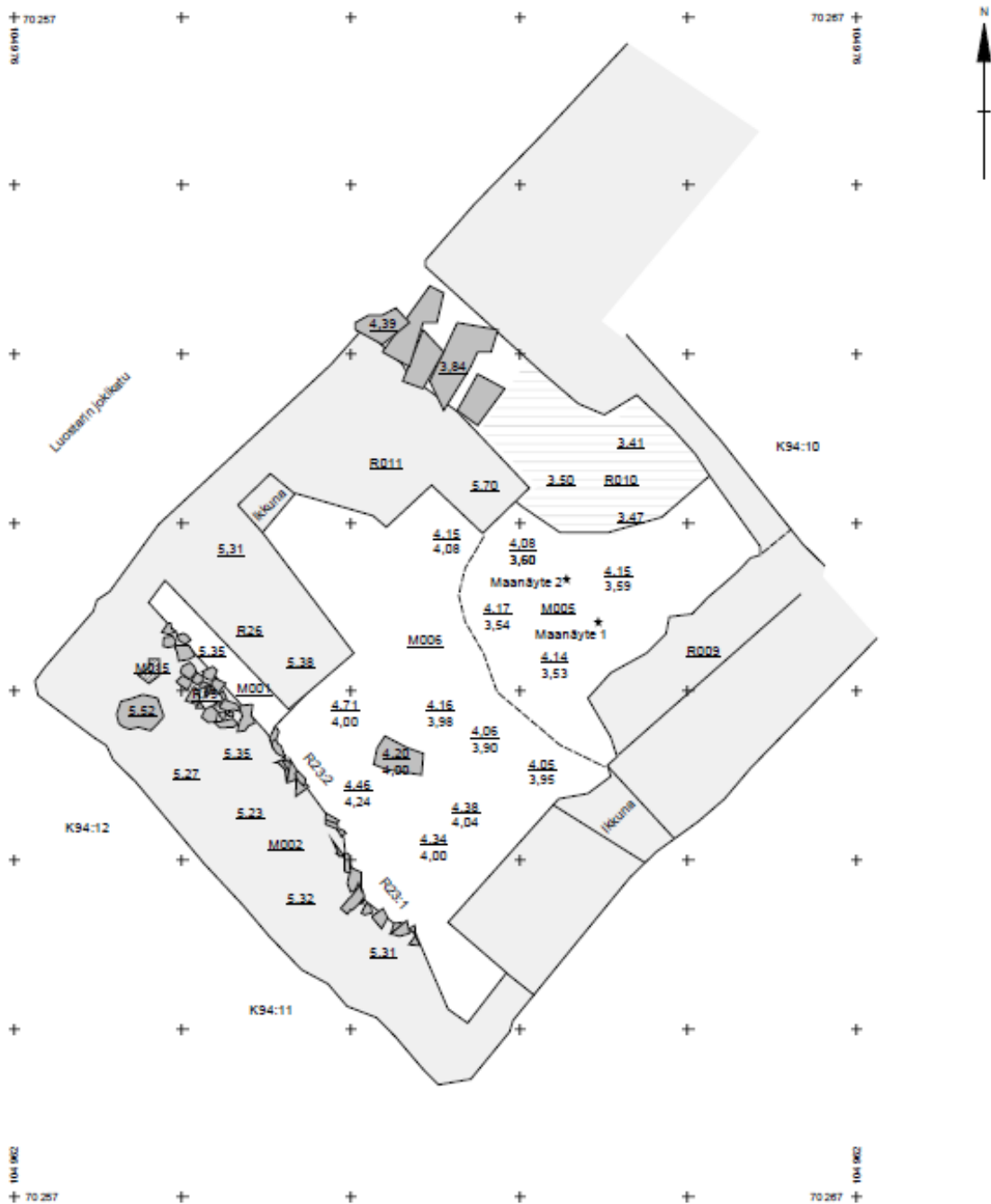

TURKKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo	
Hannele Lehtonen 2013	K94:9
R011:n alainen profiili ja portaiden lounaispääluoteeseen	
Kartta 3	
Arkisto: Museovirasto, Arkisto	MK 1:10
Karttokeskus Ilari Aalto 30.8.2013	Puhtaaksi piirto Ilari Aalto 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

 Muurattu rakenne
 Lantakivievys R010

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo	
Hannele Lehtonen 2013	K94:9
R011:n alainen profiili	
Kartta 5	
Arkisto: Museovirasto, Arkisto	MK 1:25
Kartoitus Ilari Aalto ja Kim Krappala 2013	Puhkauskopiointi Ilari Aalto 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

- Nokiläikkä M015
- Muurattu rakenne
- Lattialäikkä R010
- Kivi

TURKU III/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo	
Hannele Lehtonen 2013	K94-9
Taso 1	
Kartta 6	
Arkisto: Museovirasto, Arkisto	MK 1:50
Kartturi Ilari Aalto ja Kim Krappala 2013	Puhtauskopiointi Ilari Aalto 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

- Nokkäläkkä M015
- Muurattu rakenne
- Lattialaakeus R010
- Kivi

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museum	
Hannele Lehtonen 2013	K94:9
Taso 2	
Kartta 7	
Arkisto: Museovirasto, Arkisto	MK 1:50
Karttius Ilari Aalto ja Kim Kreppelä 2013	Puhtaaksiilto Ilari Aalto 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

7. Kaivausalueen konservointi

Alueella 22 oli aloitettu vuonna 2012 arkeologiset tutkimukset tavoitteena saattaa kyseisen alueen jo 1990-luvulla aloitetut kaivaukset loppuun ja selkeyttää kellarin nyt visuaalisesti epäselvää rakennetta. Alue 22 on Aboa Vetuksen viimeinen suuri esillä oleva mutta kokonaan kaivamaton kellarikokonaisuus. Kellarilla on kokoa 7400 x 5700. Vuosikonservoinnin 2014 aikana kellarin pohjalla oli kiven- ja tiilensekaista maata viistosti arviolta 30 cm:stä - 70 cm:iin.

Alueen 22 kaivauksia oli tehty jälleen kesällä 2013, vuoden 2013 vuosikonservoinnin jälkeen. Kesän 2013 kaivaukset syvensivät kellaria enimmillään noin 50 cm. Kaivausalueen konservointia varten Aboa Vetukseen hankittiin keväällä 2014 yksi 500 kg säkki Tureida 100 - kalkkilaastia, jolla mureiden irrallisia kiviä ja tiiliä muurattiin paikalleen. Konservointiin käytettiin vuosikonservoinnin yhteydessä laastia arviolta 80 - 100 kg. Esiin tulleiden tynnyriholvien rakenteena oleva hiekka, rapautunut laasti, tiili ja kivi kiinnitettiin ruiskuttamalla niihin sideaineeksi neljä litraa veteen (1:1) ohennettua vesilasiasia. Arkeologiset kaivaukset jatkuvat jälleen alueella 22 vuoden 2014 kesällä.

Kuva 2. Alue 22 kaivaukset paljastivat kesällä 2013 kellarin päädyistä kaksi suurta holvia. Ennen kaivauksia nämä holvit näyttivät lähinnä seinään muuratulta komeroilta. Nyt näyttää siltä että tässä kellarissa onkin ollut kaksi erillistä tilaa, jotka muodostuvat kahdesta rinnakkaisesta tynnyriholvista.

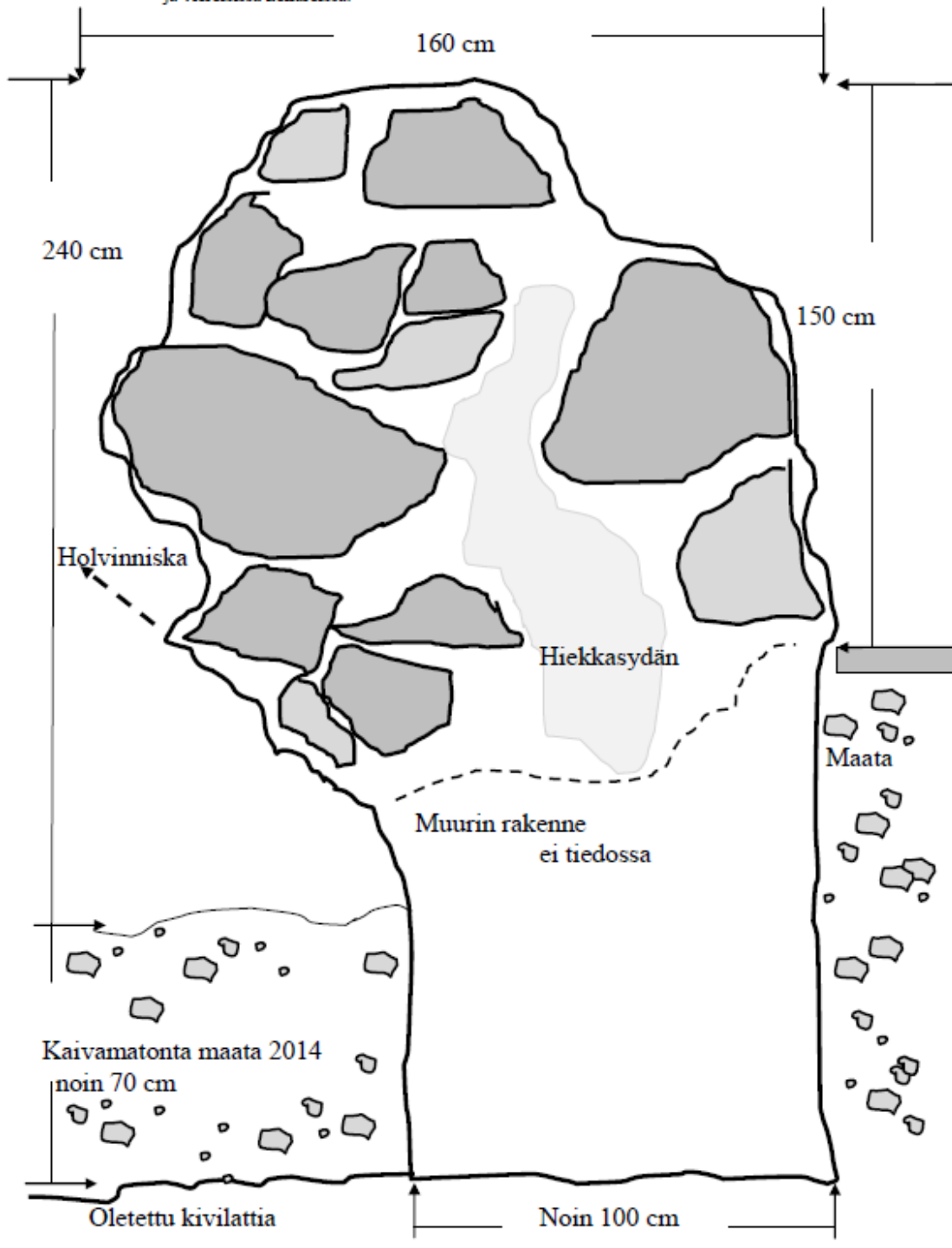
Kuvan katkoviivat osoittavat vielä peitossa olevaa painunutta ja osittain maamassan päälle romahtanutta holvia (oikealla ylhäällä), ja tynnyriholvien yhtymäkohtaa keskellä lattiaa, joka muodostaa kellareiden välisen väliseinän. Seinän jäänteiden oletetaan tulevan esiin ainakin osittain kesän 2014 kaivauksissa. Kesän 2014 arkeologisten kaivausten suunniteltiin alustavasti jatkuvan kuvassa oikealla olevan kellarin edustalta ja aivan oikeassa reunassa näkyvän maapenkereen kohdalta.

Konservoinnin osalta kaivauksien suurin ongelma alueella 22 on jatkossa turvallisuus. Hauras ja raskas muuri on jo nyt korkeimmillaan 240 cm, ja se tulee olemaan kaivausten päästyä oletettuun kivilattiaan asti noin 300 cm. Muuri muodostuu suurista ja raskaista kivistä. Muuria on vaikea tukea tähän asti konservointiin käytetyillä metodeilla. Muuri tarvitsee ulkoisia tukirakenteita ollakseen turvallinen. Muurin rakennetta on havainnollistettu kuvissa 3 ja 4, sekä selitetty kuvien kuvateksteissä.

Kuva 3. Kuva 3 on otettu kuvassa 2 vasemmalle jäävästä kellarin seinämuurista. Kuvassa näkyy seinän yläosan rakenteen poikkileikkaus. Seinä on muurattu lähes kokonaan isoista luonnonkivistä ja siinä vaikuttaa olevan täyteenä erittäin haurasta laastia ja hiekkaa. Mikäli tämä "hiekkä sydän" on ainoa muurin sisärakenne, on mahdollista että muuri repeää ja halkeaa kahtia. Mikäli näin käy, muurin vasen puoli (kuvassa) sortuu kaivausalueelle. Katsi myös kuva 4, joka selventää muurin rakennetta.

Kuva 4. Kuvassa 3 esitetyn muurin poikkileikkaus mittoineen. Kuva ei ole kaikilta osin mittakaavassa ja se sisältää kaivamattoman maan osalta oletuksia, jotka perustuvat jo esiin saatuihin rakenteisiin tässä ja viereisissä kellareissa.

Liite 5. Turku Rettigin tontti. Lehtileikkeet.

Turkulainen 12.6.2013

Aboa Vetus & Ars Nova jatkaa arkeologisia kaivauksia

PAIKALLISET | 12.6.2013 12:00, Päivitetty: 12.6.2013 14:35 | Kommentoi

 Suosittelen 0

Vuonna 2012 aloitetut Aboa Vetuksen alueella sijaitsevan suuren kivitalon kaivaukset jatkuvat tänä kesänä. Kaivauskohde on museoalueen suurimman keskiaikaisen kivitalon kellari, joka aikanaan museon perustamista edeltävissä kaivauksissa vuonna 1994 jätettiin odottamaan tulevia tutkimuksia.

Kaivauskohteena oleva talo on rakennettu 1400-luvun alussa ja purettu kaksi ja puoli vuosisataa myöhemmin, 1600-luvun puolivälissä. Tällöin puretun rakennuksen päälle tehty Vähätori-niminen aukio varmisti, ettei kellariin ole kajottu ennen 1990-luvun alun kaivauksia.

Vuonna 2012 tehdyn tutkimuksen myötä kellarin täyttömaasta paljastui uusia tietoja tämän suurikokoisen rakennuksen käytöstä ja sen purkamisesta. Kellari on täytetty useammassa vaiheessa: kellaria on alettu käyttää kaatopaikkana jo kellarin käyttöaikana 1500-luvun lopulla tai 1600-luvulla ennen kuin rakennus 1600-luvun puolivälissä purettiin ja täytettiin purkujätteellä. Kaivauksissa paljastui myös selviä merkkejä tulipalosta, joka koitui rakennuksen kohtaloksi. Ilmeisesti kyseessä on ollut vuoden 1656 suurpalo.

Kesällä 2013 kaivetaan kellarin pohjalla olevaa metrin paksuista tunkiomaakerrosta, joka saattaa paljastaa mielenkiintoisia yksityiskohtia suuren kivitalon elämästä talon historian loppuaikoina. Vuoden 2012 alustavat havainnot kertovat, että kerroksesta löytyy kappaleita samoista talousastioista sekä runsaasti orgaanista jätettä, kuten kalanruotoja ja muiden eläinten luita. Kokonaisuudessaan kerros tarjoaa läpileikkauksen siitä, mitä talossa on syöty ja millaista arkista esineistöä käytetty. Jätteen sekaan on tietysti voinut vahingossa päätyä arvokkaampiakin esineitä.

Arkeologisia kaivauksia tehdään museossa yleisön nähtävillä, joten kävijät pääsevät museossa vieraillessaan tutustumaan arkeologin työhön ja menetelmiin.

Yle Åboland 17.6.2013

Nya fynd dyker upp vid utgrävningarna i Aboa Vetus

Publicerad 17.06.2013 - 10:39

Ilari Aalto får i sommar tillbringa sin tid i ruinerna av det medeltida Åbo.
Bild: Yle/Patrick Stenbacka

I år fortsätter utgrävningarna kring det största huset från medeltiden vid Aboa Vetus.

Spela upp klipp på Areenan

Ännu vet man väldigt lite om byggnaden - och man vill naturligtvis få veta mera berättar arkeolog Ilari Aalto.

I år är källarbyggnaden i fokus och kompostlagret är fyllt av fynd som berättar om livet under medeltiden i staden.

Redan nu har man hittat ett sigill av bly vid utgrävningarna som började i juni.

Yle Åboland 27.8.2014

Borttappad pincett hittades i Åbokällare

Publicerad 27.08.2013 - 15:29.

Den här pincetten hittades i utgrävningarna.

Bild: Ilari Aalto

En silverring, en pincett och tyska keramik- och glasskärvor. Bland annat det hittades under de arkeologiska utgrävningarna i museet Aboa Vetus & Ars Nova i Åbo under sommaren.

Arkeologerna utforskade källardelen av ett hus från början av 1400-talet.

Största delen av föremålen som hittades var saker som folk har slängt, såsom skräp eller föremål som gått sönder. Med bland fynden fanns också sällsynta saker, såsom just pincetten och ett mynt från Malmö som har daterats till 1400-talet. De här värdefulla föremålen har folk troligen tappat.

Arkeologerna hittade också ett sigill från 1300-talet, som har tillhört en textiltillverkare i Belgien. Man har också hittat tegelstenar som innehåller fotspår av barn och märken som tillverkaren har ristat i tegelstenarna. De här tegelstenarna kan skådas av allmänheten under en temakväll på museet 25.9.

Under hösten ska museet inspektera ruinerna på området. Meningen är att göra en ny plan över hur ruinerna ska bevaras.

Besökarna kunde bekanta sig med utgrävningarna under sommaren.

Bild: Selina Kiiskinen

Aamuset 27.8.2013

Hopeasormus, sinetti ja pinsetit Aboa Vetuksen uusimpia esinelöytöjä

KAUPUNKI | 27.08.2013 11:36 (päivitetty: 27.08.2013 11:39)

Aboa Vetuksen kaivauskohteena on ollut viime vuodesta lähtien niin kutsutun suuren kivitalon kellari. Kaivausten tavoitteena on selvittää talon historiaa keskiajalta kohti 1600-lukua, jolloin rakennushistoria käy ilmi arkistolähteistä.

Maan seasta on tehty 1300–1600-luvuille ajoittuvia esinelöytöjä. Suuri osa löydöistä on aikanaan tarpeettomaksi tulleita poisheitettyjä esineitä, kuten rikkoutuneita asioita, roskia ja jätteitä. Maahan ovat hautautuneet myös omistajiensa hukkaamat esineet.

Esineiden joukossa on muun muassa yksinkertainen hopeasormus ja 1400-luvun puoliväliin ajoittuva Malmössä löytyä Kristian I:n kolikko. Yksi kiinnostavimmista löydöistä on hyväkuntoisina säilyneet pinsetit.

Iso osa kaivauksen löydöistä on tuontitavaraa, kuten saksalaista kivistavikeraamikkaa ja lasiesineitten kappaleita. Joukossa on muitakin kaupankäynnistä kertovia löytöjä, kuten 1300-luvun plombi eli lyijyinen kaksipuoleinen kangaspakan sinetti, joka on ollut kankaassa kiinni ja merkinnyt sen alkuperää.

Plombissa näkyy kaksikerroksisen tornin kuva, ja oletettavasti se on merkinnyt valmistuspaikaksi laadukkaista kankaistaan tunnettua Tournaita nykyisessä Belgiassa.

Käsitöiden teon merkkejä on tullut esiin muitakin: kaksi ehjää kivistä valmistettua värttinänkehrää sekä luinen kinnasneula.

Talo on rakennettu aivan 1400-luvun alussa ja purettu 1600-luvun jälkipuolella. Aikanaan purkamisen yhteydessä kellari täytettiin maalla ja sen päälle rakennettiin kivetty Vähätori-aukio. Kaivausten myötä kellari on paljastunut vähä vähältä täyttömaan alta.

Suuren kivitalon kellarit ovat täynnä rakennuksen purkujätettä. Sen seasta on löytynyt tänäkin kesänä huomattava määrä savesta löytyjä tiiliä, joihin on niiden valmistusvaiheessa syntynyt yli kävelleiden ihmisten ja eläinten jälkiä tai niitä siirrelleiden ihmisten kädenjälkiä.

Tiilien pinnassa on lasten jalanjälkiä ja tiilentekijöiden kaivertamia merkkejä. Jalanjälki tiilissä voi olla ainoa todiste henkilön elämästä Turussa vuosisatoja sitten. Näitä ”jälkitiiliä” voi käydä ihastelemassa pienoismallitöiden Keskiajan luontoillan yhteydessä Aboa Vetus & Ars Novassa 23. syyskuuta.

Museon muinaisjäännealueelle laaditaan syksyn aikana pitkäaikainen hoitosuunnitelma. Suunnitelmassa tarkastellaan raunioiden tämänhetkistä tilaa ja niiden säilyvyyteen vaikuttavia tekijöitä niin rakenteiden, konservoinnin kuin päivittämisen museokäytönkin näkökulmasta.

Raunioiden säilyttäminen edellyttää jatkuvaa seurainta ja hienovaraisia korjaamisia. Hoitosuunnitelmassa kartoitetaan muinaisjäännealueeseen kohdistuvia uhkia ja määritellään raunioiden säilymisen kannalta keskeiset konservoinnin ja museokäytön periaatteet.

Aamuset-kaupunkimedia (AKM)

Turkulainen 27.8.2013

Museokaivauksista löytyi esine, jossa on hakaristi

Kuva: ILARI AALTO

Museon arkeologisilta kaivauksilta löytyneeseen kehrään on kalverettu onnea tuova svastika eli hakaristi. Värttinä on ollut tärkeä kotitaloustyökalu, jolla on kehrätty lankaa ennen rukiin kelsimistä.

PAIKALLISET | 27.8.2013 12:41 | Kommentoi

[Suosittelen](#)

Aboa Vetus & Ars Nova -museon keskiaikaisilla raunioilla on tehty arkeologisia kaivauksia kesän aikana. Kaivauskohteena on ollut niin kutsutun suuren kivitalon kellari. Kaivausten tavoitteena on selvittää suuren kivitalon historiaa keskiajalta kohti 1600-lukua.

Suuri osa löydöistä on aikanaan tarpeettomaksi tulleita poisheitettyjä esineitä, kuten rikkoutuneet asiat, roskat ja jätteet. Maahan ovat hautautuneet helposti myös omistajiensa hukkaamat esineet. Tällaisia ovat esimerkiksi yksinkertainen hopeasormus ja 1400-luvun puoliväliin ajoittuva Malmössä löytyä Kristian I:n kolikko. Eräs kiinnostavimmista löydöistä on hyväkuntoisina säilyneet pinsetit.

Iso osa kaivauksen löydöistä on tuontitavaraa, kuten saksalaista kivistavikeraamikkaa ja lasiesineitten kappaleita.

Syksyn kuluessa laaditaan museon muinaisjäännealueen pitkäaikainen hoitosuunnitelma. Raunioiden säilyttäminen edellyttää jatkuvaa seurainta ja hienovaraisia korjaamisia.

Luonto 25.9.2013 klo 9:05 | päivitetty 25.9.2013 klo 9:06

Tassutiili luo kosketuksen keskiajan ihmiseen – ja eläimeen

Tiilentekijöiden ohella saveen ovat jättäneet jälkensä kaikenkarvaiset eläimet. Nykyihmisellä on keskiviikkoiltana Turussa ainutlaatuinen tilaisuus sovittaa omia sormiaan keskiaikaisen rakennusmiehen kädenjälkeen.

[Suosittele](#) Ole kavereistasi ensimmäinen, joka suosittelee tätä.

Keskiaikainen koiran tassutiili on jättänyt tassunjälkensä taakseen tiileen, etualalla on vuohen tai lampaan sorkanjälki. Kuva: Ulla Clerc / Aboa Vetus & Ars Nova

Arkeologian opiskelija Ileri Aalto on jo parina vuonna seulonut vanhan Turun rauniot kätkenyttä täyttömaata Aboa Vetus & Ars Nova -museossa. Keskiajan kivet ja tiiliset rakennukset ovat aikojen saatossa jääneet paikalla sijainneen Vähätorin ja sittemmin tupakkatehtailija von Rettigin rakennuttaman palatsin alle.

Rahallöydöt, kangasnyöri sekä kokonaisena säilynyt aikakautensa aitoussinetti, lyijypilvi, viittaavat suuressa kivilaossa käytyyn kangaskauppaan.

Mielikuvitusta kutkuttavampia löytöjä ovat kuitenkin tiilet, joiden saveen on tallentunut tahallisia tai tahattomia viestejä vuosisatojen takaa. Kuluneen kesän arkeologisilla kaivauksilla on löytynyt runsaasti nk. tassutiiliä, jatkoksi jo vuosi sitten löydetyille.

– Jotenkin jännittävää ajatella, että tällainen jalanjälki saattaa olla ainoa historiaan jäänyt jälki siitä keskiajalla eläneestä ihmisestä. Mukava kokeilla laittaa oma sormi keskiaikaisen ihmisen sormenjäljen päälle ja ajatella, että yhteys meidän kaikkien välillä on, vaikka vuosisadat kuluvat, pohtii museonjohtaja Johanna Lehto-Vahtera.

Keskiajan luonto

Yleisö voi kysyä keskiajan luontoon liittyvistä asioista arkeologeilta sekä kasvi- ja eläintieteilijöiltä

Vastaamassa ovat professori Markus Hiekkänen, dosentti Timo Vuorisalo, arkeo-osteologi Auli Bläuer, professori Jussi-Pekka Taavitsainen ja dosentti Terttu Lempiäinen

Turun Aboa Vetus & Ars Nova -museossa järjestettävässä tilaisuudessa voi tutustua myös kaivauksilta löytyneisiin nk. tassutiiliin

Tilaisuus radioidaan suorana Yle Radio Suomessa keskiviikkona, 25. syyskuuta klo 18.03 alkaen

Keskiaikainen tiilentekijä on saattanut myös raapustaa merkkinsä saveen. Ileri Aallon vuoden välein löytämissä tiilenpuolikkaissa näytti aluksi olevan kaiverrus VII, mutta palapelin kokoamisen jälkeen merkit hahmottuivatkin kirveen kuvaksi – aikakauden remonttireiskan tunnuksiksi.

Kaikenkarvaisia koristeliijoita

Vielä useammin puumerkkinsä on jättänyt jokin karvaisempi otus. Luostarikorttelissa tiilet tehtiin puisten muottien avulla, ja oljille tai lautojen päälle kuivumaan jätettyjen tiilien yli ehti kipittää monenlaisia eläimiä.

Keskiaikaisen kaupungin kaduilla juoksentelivat vapaina niin kissat, koirat, siat kuin lampaatkin. Isompien eläinten kypälänjaljet saavat mielikuvituksen helposti laukkaamaan suurpetojen suuntaan.

– Painavampi eläin, kuten vuohi tai lammis uppoo syvälle kosteaan saveen, vaikka se vaan olisi juossut tiilien yli. Niikkaa myötenhän lammis olisi saveen uponnut, jos olisi jäänyt seisoskelemaan. Mutta onneksi ei ole ihan kokonaista lammasta jäänyt tiileen kiinni, nauraa Lehto-Vahtera.

Yksi tiilistä ei ole vielääkään paljastanut salaisuuttaan, sillä varmuudella ei ole kyetty tunnistamaan, mikä otus siihen on pyöreän viuhkamaisen kypälänjälkensä jättänyt.

– Asiantuntijoiden kanssa ihmeteltiin, että jälki on liian iso rotalle tai oravalle, mutta ei se oikein kissaltakaan näytä. Yksi tokaisi, että jos tuo on oravan, niin ei ainakaan haluaisi tuon kokoista oravaa nähdä!

Keskiajan luonto luupin alla Radio Suomessa

Keskiviikkoiltana yleisöllä on tilaisuus sovittaa omia kypälään keskiaikaisten ihmisten ja eläinten jälkiin. Yhden illan pienoisenäytelyssä on esillä myös tiili, johon on tallentunut todennäköisesti lapsen jalan painauma.

Samalla yleisö pääsee kysymään keskiajan luonnosta arkeologeista sekä kasvi- ja eläintieteilijöistä koostuvalla raadilla. Tilaisuus kuullaan suorana lähetyksenä Yle Radio Suomessa, ja siihen voi osallistua myös puhelimitse sekä sähköpostilla ja netin välityksellä.

LUE MYÖS

[Keskiajan luonto Yle Radio Suomessa keskiviikkona 25. syyskuuta klo 18.03 - 20.00](#)

Jouni Koutonen
Yle Turku